

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Gölsün ÇELİK

KAMU KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN ENGELLİ BİREYLERİN SERBEST ZAMAN
ENGELLERİNİN VE TATMİN DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ
(ANTALYA MERKEZ ÖRNEĞİ)

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Evren AĞYAR

Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2011

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Gülsün ÇELİK'in bu çalışması, jürimiz tarafından Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd.Doç.Dr. Tennur Yerlisu Zapa

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Ervan Ağyar

Üye : Yrd. Doç. Dr. Haluk Görez

Tez Konusu: Kamu Kuruluşları Galiyan Engelli Bireylerin Serbest
Zaman Engellerinin ve Tatmin Düzeylerini İncelenmesi
(Antalya Merkez Örneği)

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 21.11.2011

Mezuniyet Tarihi : 30.11.2011

Prof.Dr. Mehmet ŞEN
Müdür

.....

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	iii
KISALTMALAR	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1.Zaman Kavramı.....	4
1.2. Serbest Zaman Kavramı	5
1.2.1. Rekreasyonun Tanımı.....	7
1.2.2. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri	8
1.2.3. Rekreasyona Katılımı Etkileyen Faktörler.....	9
1.2.4. Rekreasyonun Temel Fonksiyonları	10
1.2.5. Rekreasyon Sınıflandırılması.....	11
1.2.6. Rekreasyonun Özellikleri.....	13
1.3. Serbest Zaman Engelleri	14
1.4. Serbest Zaman Tatmini	18
1.5. Bireylerde Engellilik Kavramı	20
1.5.1. Engel Çeşitleri.....	22
1.5.1.1. Bedensel Engelliler	23
1.5.1.2. Görme Engelliler.....	24
1.5.1.3. İşitme Engelliler	25
1.5.1.4. Zihinsel Engelliler.....	25
1.5.1.5. Diğer Engelliler.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı.....	28
2.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	28
2.1.2. Araştırmanın Kapsamı	28

2.1.3. Araştırmanın Varsayımları.....	28
2.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	29
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	29
2.2.1. Yöntem ve Model.....	29
2.2.2. Evren ve Örneklem	29
2.2.3. Veri Toplama Aracı	29
2.2.4. İstatistiksel Analiz.....	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	32
TARTIŞMA VE SONUÇ	51
ÖNERİLER	56
KAYNAKÇA	58
EKLER.....	64
ÖZGEÇMİŞ.....	69

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılım ve Ortalamaları	32
Tablo 2. Katılımcıların Gelir Dağılımı	32
Tablo 3. Katılımcıların Rekreasyona Haftalık Katılım Sıklığının Dağılımı	33
Tablo 4. Katılımcıların Engel Durumları Dağılımı	33
Tablo 5. Katılımcıların Aktiviteye Katıldıkları Kişilere Göre Dağılımı	33
Tablo 6. Katılımcıların Katıldıkları Aktivite Türlerine Göre Dağılımı	34
Tablo 7. Katılımcıların Katıldıkları Aktivite İçin Seçtikleri Mekân Türlerine Göre Dağılımı	34
Tablo 8. Katılımcıların Yapmış Oldukları Rekreatif Etkinliklere İlişkin Vurgu Sayısı	34
Tablo 9. Katılımcıların İmkânları Olsaydı Yapmak İsteyecekleri Rekreatif Etkinlikler	35
Tablo 10. Katılımcıların Rekreatif Etkinliklere Katılma Nedenleri	35
Tablo 11. Katılımcıların Rekreasyonel Katılım İle İlgili İfadeleriyle İlgili Dağılım	36
Tablo 12. Engelli Bireylerin Serbest Zaman Engelleri Düzeyleri	37
Tablo 13. Engelli Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri	37
Tablo 14. Engelli Bireylerin Yaşlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	38

Tablo 15. Engelli Bireylerin Cinsiyet Gruplarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	38
Tablo 16. Engelli Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	39
Tablo 17. Engelli Bireylerin Rekreasyona Ne Sıklıkla Katıldıklarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	40
Tablo 18. Engelli Bireylerin Rekreasyon Tanımı Hakkında Bilgiye Sahip Olmalarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	41
Tablo 19. Katılımcıların Rekreasyona Katılırken Yardıma İhtiyaç Duymalarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	41
Tablo 20. Engelli Bireylerin Engellerinin Rekreasyona Katılımını Olumsuz Etkilemesine Göre Olmalarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	42
Tablo 21. Engelli Bireylerin Tesislerinin Düzenlenmesine Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	42
Tablo 22. Engelli Bireylerin Aktivite Esnasındaki Ekipman İhtiyaçlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	43
Tablo 23. Engelli Bireylerin Ulaşım Kolaylığına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması	44
Tablo 24. Engelli Bireylerin Yaşlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	44
Tablo 25. Engelli Bireylerin Cinsiyet Gruplarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	45
Tablo 26. Engelli Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	45

Tablo 27. Engelli Bireylerin Rekreasyona Ne Sıklıkla Katıldıklarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	46
Tablo 28. Engelli Bireylerin Rekreasyon Tanımı Hakkında Bilgiye Sahip Olmalarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	47
Tablo 29. Engelli Bireylerin Rekreasyona Katılırken Yardıma İhtiyaç Duymalarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	47
Tablo 30. Engelli Bireylerin Engellerinden Dolayı Rekreasyona Katılımlarının Olumsuz Etkilenmesine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	48
Tablo 31. Engelli Bireylerin Tesis Düzenlemelerine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	48
Tablo 32. Engelli Bireylerin Etkinliği Esnasındaki Ekipman İhtiyaçlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	49
Tablo 33. Engelli Bireylerin Ulaşım Kolaylığına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması	50

KISALTMALAR LİSTESİ

ICF	International Classification of Functioning
STZÖ	Serbest Zaman Tatmin Ölçeği
WHO	World Health Organisation

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin (Antalya-Merkez Örneği) incelenmesidir.

Araştırma, 2011 yılında Antalya merkezinde kamu sektöründe çalışan engelli bireyleri kapsamaktadır. Araştırma tam sayımla yapılmış olup, araştırmanın evrenini oluşturan 176 kişiden 123'ü geri dönüş yapmıştır (geri dönüş oranı %70). Çalışmaya 91 erkek ($\bar{x}$ yaş=38.66±8.56) ve 32 kadın ($\bar{x}$ yaş=32.84±6.72) olmak üzere toplam 123 kişi ($\bar{x}$ yaş=37.15±8.49) katılmıştır.

Veri toplama aracı dört bölümden oluşan bir anket formu olup, anketin birinci bölümünde katılımcılara ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise engelli bireylerin rekreatif etkinliklere katılımlarıyla ilgili sorular bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen ve Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından Türk diline uyarlanan "Boş Zaman Engelleri Ölçeği" kullanılmıştır. Anketin dördüncü bölümünde ise Beard ve Ragheb (1980) tarafından geliştirilen ve Karlı vd. (2008) tarafından Türk kültürüne uyarlanan "Serbest Zaman Tatmin Ölçeği" kullanılmıştır.

Araştırmada, verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemleri olarak frekans (%), aritmetik ortalama ($\bar{x}$) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Farklılığı tespit etmek amacıyla; Non-Parametrik testlerden (normal dağılım ve homojenlik koşulları yerine gelmediğinden) Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Gruplar arasında farkı tespit etmek amacıyla Post-Hoc testleri kullanılmıştır. Sonuçlar 0,05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak; katılımcıların %41,5'i rekreasyonun tanımını bilirken, %58,5'i rekreasyonun tanımını ile ilgili bilgiye sahip olmadığı saptanmıştır. Katılımcıların serbest zaman engelleri düzeylerine bakıldığında "Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği" en yüksek ($\bar{x}$ =3,07±0,56) öneme sahip engeli teşkil ederken, "İlgi Eksikliği" en düşük ($\bar{x}$ =2,63±0,66) öneme sahip engeli teşkil etmektedir. Engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerine göre ise en yüksek ortalama sosyal boyut ($\bar{x}$ =2,72±1,01), en düşük ortalama ise rahatlama boyutu ($\bar{x}$ =1,21±0,54) sahiptir. Serbest zaman engelleri ile demografik özellikler karşılaştırıldığında cinsiyet ve yaşa göre anlamlı bir fark bulunamazken ($p>0,05$), gelir durumlarıyla arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Serbest zaman tatmin düzeyleri demografik özelliklerle karşılaştırıldığında ise, gelir ve cinsiyete göre anlamlı bir farka rastlanmazken ($p>0,05$), yaş arasında ise anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p<0,05$).

Anahtar Kelime: Serbest Zaman, Rekreasyonel Etkinliklere Katılım, Serbest Zaman Engelli, Serbest Zaman Tatmini, Engelli Bireyler

ABSTRACT

ANALYSE LEISURE CONSTRAINTS AND SATISFACTION OF DISABLED PEOPLE WORKING IN PUBLIC SECTOR (ANTALYA CITY CENTER)

The aim of the study is to analyse leisure constraints and satisfaction of disabled people working in public sector in Antalya city center.

The research includes disabled people working in public sector in Antalya city center in 2011. The study was conducted to whole population. The number of the population was 176, while 123 subjects responded back with a rate of return of %70. 91 men ($\bar{X}_{age} = 38,66 \pm 8,56$) and 32 women ($\bar{X}_{age} = 32,84 \pm 6,72$) took part in the study.

Data collection tool was a questionnaire form consisting of four parts. In the first part there are demographic questions for the participants and in the second part there are questions about participation in recreative activities for disabled people. The third part of the questionnaire was "Leisure Constraints Scale" developed by Alexandris and Carroll (1997) and adapted to Turkish language by Karaküçük and Gürbüz (2006). The last part of the questionnaire was "Leisure satisfaction scale" developed by Beard and Ragheb (1980) and adapted to Turkish language by Karlı et al. (2008).

In statistical analysis, frequency distributions (%), mean ($\bar{X}$) and standard deviation (Ss) was used. After normality and homogeneity tests were applied, it was detected that the assumptions of parametric tests were not satisfied. For testing the significance between groups non parametrical tests such as Kruskal Wallis Analysis and Mann Whitney U test was applied. For binary comparisons post-hoc tests were applied and significance level was set as 0,05.

According to the findings, 41,5% of the participants knew the definition of recreation where 58,5% was detected not to know the definition of recreation. When it comes to leisure constraints of participants, "Social Environment and Lack of Knowledge" was most important subdimension of the scale ($\bar{X} = 3,07 \pm 0,56$) where "Lack of Interest" was least important subdimension of the scale ($\bar{X} = 2,63 \pm 0,66$).

When considering leisure satisfaction levels of the participants the subdimension with the highest mean was "Social" ($\bar{X} = 2,72 \pm 1,01$) and the subdimension with the lowest mean was "Relaxation" dimension ($\bar{X} = 1,21 \pm 0,54$).

In findings concerning comparisons of Leisure constraints according to demographic properties, there were no significant differences for gender and age variables ($p>0,05$) meanwhile there were significant differences according to income level ($p<0,05$). In comparisons of Leisure satisfaction according to demographic properties there were no significant differences for gender and income variables ($p>0,05$), meanwhile there were significant differences according to age groups ($p<0,05$).

Keywords: Leisure, Participating Recreational Activities, Leisure Constraint, Leisure Satisfaction, Disabled People

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında değerli bilgilerini ve yardımını benden esirgemeyerek beni yüreklendiren, sabır ve anlayışıyla bana destek veren tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Evren AĞYAR' a sonsuz saygılarımı ve en içten dileklerimi sunarım.

Tez çalışmamda değerli bilgileri ve ilgisiyle bana destek olan Yrd. Doç. Dr. Tennur YERLİSU LAPA' ya sonsuz saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamda bilgi ve deneyimleri ile desteklerini gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Haluk ÇEREZ' e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde, bana emek veren; Yrd. Doç. Dr. Alparslan ERMAN, Öğr. Gör. Yılmaz KAPLAN, Yrd. Doç. Dr. Faik ARDAHAN, Arş. Gör. Güney ÇETİNKAYA ve Arş. Gör. Tevfik TURGUT' a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca araştırmamın her aşamasında bana destek veren, beni yüreklendiren sevgili ailem Nebi ÇELİK, Sibel ÇELİK, Yusuf ÇELİK, Gülşah KORKMAZ, Taner DEMİRAL ve sevgili arkadaşım Egemen KEPEKÇİ' ye en derin sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Günümüzde gelişen teknolojiye bağlı olarak en kıt kaynaklardan birisi olan zaman, artık daha idareli şekilde kullanılmaktadır. Bunun bir sonucu olarak, kişilerin görev yükü azalmış ve kişisel işlere daha fazla zaman ayırma imkânı doğmuştur. Kişinin kendine ayıracak zamanın artması, serbest zaman etkinliklerine yönelimi arttırmıştır.

Araştırmacılar tarafında birçok tanımı yapılan serbest zaman kavramının kökeni Latince'den gelmektedir. İngilizce "leisure" kelimesi Latince'deki "licere" kelimesinden türemiştir. Türkçe'de ise serbest zaman, "İzin verilmiş olmak" ya da "boş olmak" anlamındadır. Dilimizde, leisure kelimesinin birçok karmaşık anlam bağlantıları vardır. Genel olarak, "kısıtlamalardan özgürlüğe geçmek", "seçme özgürlüğü/şansı", "işten arta kalan vakit", "zorunlu sosyal sorumluluklar yerine getirildikten sonra kalan boş vakit" olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 2007, s. 5). Kelime anlamının dışına çıkıldığında serbest zaman; yemek, uyku ve cinsel ihtiyaçların karşılanması gibi fizyolojik, ev içinde yapılması zorunlu bazı işler gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetlerin dışında kalan, tamamen bireyin tercihiyle ilgili olarak tek başına ya da grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zaman olarak tanımlanır. Serbest zaman sınırları çok ince bir çizgiyle ayrılmıştır (Kılıç, 2006, s. 7).

Bireyin serbest zamanı arttıkça, rekreasyona yönelimi de artmıştır. Araştırmacılar rekreasyon hakkında çeşitli tanımlar yapmışlardır. Zaman geçtikçe rekreasyon tanımı daha derin bir anlam kazanmış ve sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası olduğu kabul edilmeye başlanmıştır. Rekreasyon, Latince recreation kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı, serbest zamanı değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Rekreasyon; bireylerin ya da toplumsal kümelerin, serbest zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır. Rekreasyon kelimesi yabancı terminolojide; bir hastalıktan sonra eski haline gelmek, tazelenmek anlamına gelmektedir, fakat zamanla eğitim alanına da girmiş ve insanların serbest zamanını değerlendirmesi anlamını kazanmıştır (Öpözlü, 2006, s. 73).

Rekreasyon hayatımızın sosyal boyutunu temsil eder. Bu sosyal boyutun büyüklüğü, bireyden bireye değişebilir fakat sosyal boyutun büyüklüğü ne olursa olsun, her birey rekreasyonel etkinliklere katılma ihtiyacı duyar. Bu ihtiyaç çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir. Bu sebepleri iki ana başlık altında toplayacak olursak; birey, hem içsel hem de dışsal nedenlerden dolayı rekreasyona yönelmektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç,

etkinlik öncesinde, sırasında ve sonrasında sağlanan kişisel ve toplumsal faydalardan ileri gelmektedir (Gözaydın, 2009, s. 32).

Bireylerin artan iş yükü ile sosyal bütünleşme arasında uyum sağlanmasında rekreasyon aktif bir araçtır. Sosyal farklılaşma modern toplumun belirgin bir özelliğidir. Ayrıca rekreasyon, sosyal uyumu sağlamada ve toplumda ortaya çıkan çatışma modellerini toplum yararına yöneltmede önemli araçlardan birisidir. Birey çocukluktan itibaren yaşadığı toplumun kültürel değerlerini yansıtan oyunlar ve fiziksel etkinliklerle yetişir. Bu oyun ve etkinlikler bireylerin rollerinin, normların ve kuralların farkına varmasında yardımcı olur. Bunun yanında bu etkinlik ve oyunlar bireysel ve toplumsal gelişime katkıda bulunur (Söğüt, 2006, s. 22).

Rekreasyonun amacı kişinin amaçlarını ve ihtiyaçlarını karşılamaktır. Kişiler çeşitli nedenlerden dolayı rekreasyona yönelirler fakat en önemli neden tatmin duygusunu yaşamaktır. Serbest zaman tatmini rekreasyon için en önemli amaç olmalıdır.

Serbest zaman tatmini, bireyin serbest zaman seçimlerinden şekillenir. Bu tatmin bireylerin ihtiyaçlarının bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılmasının seviyesiyle ölçülebilir. Serbest zaman birçok nedenden ötürü hayatlarımızda rol oynamaktadır. Serbest zaman tatminini, tatmin hissine ulaşmamızda bize yardımcı olmaktadır (Wang ve diğerleri, 2008, s. 178). Beard ve Ragheb, serbest zaman tatminini ölçmek için 1980 yılında bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek; psikolojik, eğitimsel, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarından oluşmaktadır. Serbest Zaman Tatmin Ölçeğinin amacı, bireyin serbest zamanlarıyla karşıladığı ihtiyaçların derecesini algılama düzeylerini belirlemektir (Gökçe, 2008, s. 28).

Kişinin serbest zaman etkinliklerine katılımları birçok faktör tarafından etkilenmektedir. Bu faktörler kişiyi olumsuz ya da olumlu olarak etkileyebilir. Kişinin serbest zaman etkinliğine katılmasını olumsuz olarak etkileyen faktörler engel başlığı altında toplanmıştır. “Serbest Zaman Engelleri” ifadesi birçok araştırmacı tarafından tanımlanmış ve tüm tanımlar aynı fikri paylaşmışlardır: Engeller; araştırmacılar tarafından varsayılan ve serbest zamandaki katılım ve hazzı engellenmiş ya da kısıtlanmış bireyler tarafından algılanan faktörler olarak tanımlanmıştır (Alexandris ve Carroll, 1997, s. 2).

Toplum içerisindeki sosyo-demografik farklılıklar, kullanıcı statüleri ve kişisel özellikler bireyden bireye farklılık gösterdiği için engellerin her birey için etkisi değişmektedir (Aşıkkutlu, 2008, sy 12). Serbest zaman engellerinin üstesinden gelme eylemi bireylerin karmaşık kişisel, durumsal, yapısal, sosyal ve kültürel dünyasında yer almaktadır. Bu süreçte bireyler kendileriyle, diğer bireylerle, yapıyla, sosyal ve kültürel normlarla ve serbest zaman yapısının kendisiyle bu engellerin üstesinden gelmektedir (Little, 2007, s. 407).

Engelli bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımı, serbest zaman engellerinin haricinde kendi engel durumlarından dolayı da kısıtlanmaktadır. Bu engelleri belirlemek, kişilerin rekreasyonel katılımlarını arttırmaya yönelik çözüm önerileri getirmek adına önem taşımaktadır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerini yükseltmek için, çeşitli uyarlamalar yapılmasında da yardımcı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı; kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin (Antalya-Merkez Örneği) incelenmesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL BİLGİLER

1.1. Zaman Kavramı

Zaman günümüzde sahip olduğumuz en kıt kaynaklardan biridir. Zaman kavramı birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır. Birçok araştırmacı tarafından yapılan bu tanımlar anlam çeşitliliğine neden olmuştur. Bu yüzden zamanı tek bir tanımla açıklamak zordur. Kelime anlamı olarak zaman; olayların geçmişten bugüne gelip, geleceğe doğru birbirini takip ettiği, bireyin kontrolü dışında kesintisiz devam eden bir süreçtir. Bu tanıma göre bir işe ara vermek istediğimizde, zamanı durduramayız, biz işe ara versek bile zaman devam eder. Zaman kullanmadığımızda durdurup saklayacağımız bir yapı değildir. Bir başka deyişle; zaman göreceli bir kavramdır. Zaman göreceli bir kavram olduğundan kişiden kişiye algılanması değişir. Zaman, olayların ardışıklığını görerek, bireyin zihninde yarattığı ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerinin düşünüldüğü, başı ve sonu olmayan soyut bir kavramdır (Akatay, 2003, s. 282).

Zaman göreceli bir kavram olduğu için, araştırmacılar çok geniş bir alanda zamanı tanımlamıştır ki bu da zamanın soyut bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. İleri gelen bilim adamları da zaman ile ilgili bazı tanımlar yapmışlardır ve bu tanıma bakılırsa, zamanın birbirinden farklı özelliklerinin ortaya atıldığı görülür.

Zamanın tanımını yapan bilim adamlarından Newton, zamanın mutlak olduğunu ve oluşumunun evrene bağlı olmadığını ifade etmektedir. Newton'un tanımının aksine, zamanı başka bir açıdan ele alan Leibnitz, zamanı kendi başına bir varlık olmadığını ve olayların sırası olduğunu ifade etmektedir. Einstein'de Leibnitz gibi, zamanın olayların sırasına göre ölçüldüğünü ve bu olaylar dışında bağımsız bir varlığın olmadığını ileri sürmektedir (Karaoğlu, 2006, s. 31). Adington, zamanın, insanların sonsuzluk ölçüsü olduğunu ve şimdiye kadar zamanla ilgili doğal kabul edilen her şeyin, insan düşüncesinin ürünü ve göreceli olduğunu belirtir (Kılıç, 2006, s. 7).

Bu tanımlardan yola çıkıldığında, zamanın bazı özellikleri ortaya çıkacaktır. Bu özellikler göz önüne alındığında, zamanın başlangıcı ve bitişi belli olan, değişimin var olduğu bir boyut olduğunu görebiliriz. Standartlara göre tanımlansa da, zamanın kendisi değil ölçülen zaman diliminde yaptıklarımız önemlidir. Yani, bir saatin kaç dakikadan oluştuğundan çok o bir saat içinde neler yaptığımız ya da yapamadığımız önemlidir. Bu ifadeye göre diyebiliriz ki, zamanın anlamı o zaman diliminde yaşadıklarımız ve ya hissettiklerimizle ilgilidir. Örneğin,

kısa mesafe koşan bir atlete göre 10 saniyenin anlamıyla, sıra bekleyen bir adamın 10 saniye anlamı ve bu sürenin geçme hızının bireye göre algılanması aynı değildir. Çalışan bir kişi gün içinde faaliyetlerini zaman esaslı yürütürken, bu koşullar tatildeki bir kişi için aynı değildir (Ardahan, 2004, s. 3).

1.2. Serbest Zaman Kavramı

Zaman insan için önemli bir kaynaktır. Birey zamanını iyi ve planlı kullandığında, iş ve görevlerine ayırdığı zaman azalmaktadır. Bu da bireylerin serbest zamanının artmasına neden olmaktadır. Zaman kavramından sonraki en önemli unsur ise serbest zaman kavramıdır. Günümüzde gelişen teknolojinin sonucu olarak bireylerin kendilerine ayırdıkları zaman miktarı artmaktadır. Bunun sonucunda kişi kendine ayırdığı zaman içerisinde serbest zaman etkinliklerine yönelmektedir. Serbest zaman kavramı birçok araştırmacı tarafından tanımlanmıştır ve bunun sonucunda birçok tanım ortaya çıkmıştır.

Serbest zaman kavramının kökeni Latince'den gelmektedir. İngilizce "leisure" kelimesi Latince'deki "licere" kelimesinden gelmektedir. Türkçe 'de ise, "İzin verilmiş olmak" ya da "boş olmak" anlamındadır. Dilimizde, leisure kelimesinin birçok karmaşık anlam bağlantıları vardır. Genel olarak, "kısıtlamalardan özgürlüğe geçmek", "seçme özgürlüğü/şansı", "işten arta kalan vakit", "zorunlu sosyal sorumluluklar yerine getirildikten sonra kalan boş vakit" olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 2007, s. 5). Bu kelime Türkçe'ye "serbest zaman" ve "boş zaman" olarak geçmiştir.

Kelime anlamının dışına çıkıldığında serbest zaman; yemek, uyku ve cinsel ihtiyaçların karşılanması gibi fizyolojik, ev içinde yapılması zorunlu bazı işler gibi ailevi, iş hayatı gibi mesleki faaliyetlerin dışında kalan, tamamen bireyin tercihiyle bağlı olarak tek başına ya da grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zaman olarak tanımlanır. Serbest zaman sınırları çok ince bir çizgiyle ayrılmıştır. Eğer kişi, serbest zaman etkinliği olarak görülen bir faaliyeti görev olarak yapıyorsa ya da kişi o anda dışarıdan gelen ısrarlar üzerine baskı altında o işi yapıyorsa, bu etkinlik serbest zaman etkinliği olmaktan çıkmıştır. Örneğin, sinemaya gitmek için ayrılan zaman serbest zamandır fakat ailelerin çocuklarına sahip çıkmak amacıyla onlarla birlikte sinemaya gitmesi serbest zamandan ziyade ailevi zorunluluktur. Aradaki farkı çok iyi ayırt etmek gerekmektedir çünkü bu ince fark bir etkinliğin rekreasyonel etkinlik olup olmadığının önemli bir göstergesidir (Kılıç, 2006, s. 7).

Serbest zaman, insanın bir şey yapmak ya da yapmamak arasında serbest bir seçim yapabildiği fakat yapılan bu seçimin sonucunda, sorumlu davranışları gösterebilmesi gereken

zaman olarak da tarif edilmiştir. Serbest zaman yerinde ve değerli kullanılabilirse insana sorumluluğunu ve özgürlüğünü yaşama, zamanını kullanma, iş ve çalışmada kendi isteğine göre bir seçim yapma ve böylece kendi kendini bulma imkânı vermektedir (Kırkpınar, 2004, s. 26).

Sanayi devrimi sırasında serbest zaman, sadece yorulan bireyin kendini dinlendirme ve yenilemesi için ayrılan zamanı kapsamaktaydı. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler sonucu artan serbest zaman, günümüzde bireyin kendi istediği bir etkinliklerle zamanını doldurması olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 1996, s. 10).

Teknolojik ve bilimsel gelişmeler serbest zamanın artmasını sağlamıştır. Geçmişte başarılı olmak için “çok çalışmak” maddesi geçerliyken, günümüzde başarılı olmak için “etkili çalışmak” kuralı geçerliliğini sürdürmektedir. Etkili çalışmak, en kıt kaynak olan zamanı belirlenmiş öncelikler doğrultusunda programlamaktan geçer. İnsanların zamanı kullanımı açısından bakıldığında ABD’de 1885 yılında serbest zamanın %7,8, çalışma zamanının %26 olduğu, 1950’de ise serbest zamanın %20,7’ye yükseldiği, çalışma zamanının ise %15,3’e düştüğü bilinmektedir (Arslan, 1996, s. 12).

İnsanlar doğdukları andan itibaren bir grubun üyesidir. Birey doğduğu zaman ailenin üyesi olur, okula başladığı zaman o okuldaki grubun bir üyesi olur, işe girdiğinde iş yerindeki grubun üyesi olur. Bireyin dâhil olduğu en büyük grup toplumdur. Her birey bir toplumun üyesidir ve üyesi olmak zorunda olduğu toplumun özelliklerini taşır. Serbest zaman da toplumla doğrudan ilişkili bir kavramdır. Bu yüzden serbest zamanı etkileyen bazı toplumsal etmenler söz konusudur. Bu etmenler; nüfus artışı, kentleşme, değişen değerler, dinsel görüş, çalışma saatlerinin azalması, eğitimin yaygın hale gelmesi, değişen aile yaşamı, tıbbi gelişmeler, teknolojinin gelişimi, kitle iletişim araçları, ekonominin gelişmesi ve devletin artan ilgisi olarak sıralanabilir. Bunun yanında emeklilik ve yaşam sürelerinin ortalamasının artması da serbest zamanın artmasına neden olmuştur (Demir ve Çevirgen, 2006, s. 67).

Artan teknolojik gelişmelerin doğrultusunda serbest zaman artmış ve bu da kişilerin bu serbest zamanı değerlendirecek etkinlikler arayışına girmesine ve rekreasyonun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1.2.1. Rekreasyonun Tanımı

Serbest zamanın doğru bir şekilde değerlendirilmesi için rekreasyon önemli bir araçtır. Rekreasyon birçok araştırmacı tarafından tanımlanmış fakat bu rekreasyonun kesin bir tanımının yapılmasını zorlaştırmıştır. Bununla beraber rekreasyonun değişik sosyal, ekonomik yapı ve görüşlere sahip toplumlarda, değişik biçimlerde yorumlanması, algılanması da rekreasyon tanımının sayıca çokluğunu ve farklılığını oluşturan önemli bir etmendir. İnsanlar zaman zaman günlük rutinlerinden uzaklaşmak ve farklı etkinlikler yapmak istemektedir. Bu etkinlikler insanların ayrı ayrı amaç ve istekleri doğrultusunda anlam kazanır. Bütün bunlara karşın, bireylerin rekreasyonel etkinlikleri gerçekleştirirken bazı benzer etmenlere bağlı kaldıkları da bir gerçektir. Bu etmenlerden en önemlileri; bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal, kültürel, ekonomik yapısı, bireyin fiziksel yapısı ve sahip olduğu ekonomik olanaklar ile serbest zamandır (Arslan,1996, s. 7). Zaman geçtikçe rekreasyon tanımı daha derin bir anlam kazanmış ve sosyal hayatın vazgeçilmez bir parçası olduğu kabul edilmeye başlanmıştır.

Rekreasyon, Latince recreation kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı, serbest zamanı değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu kelime ise; bireylerin ya da toplumsal kümelerin, serbest zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır. Rekreasyon kelimesi yabancı terminolojide; bir hastalıktan sonra eski haline gelmek, tazelenmek anlamına gelmektedir, fakat zamanla eğitim alanına da girmiş ve insanların serbest zamanını değerlendirmesi anlamını kazanmıştır (Öpözlü, 2006, s. 73). Yeni açılan alanlarda kişilerin hevesleri rekreasyonun yeni tanımlara yönelmesini sağlamıştır.

Rekreasyon kelimesinin "yeniden yaratma" anlamındaki klasik yaklaşımına göre; rekreasyon kişiyi zorunlu iş etkinliklerinden sonar yenileyen, dinlendiren ve gönüllü olarak yapılan faaliyetler olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda, rekreasyonun dinlendirici ve yenileyici özelliğine değinilmiştir. Ayrıca kişiler, yaptıkları etkinliklerden tatmin sağlamalı ve zevk almalıdır. Bu da rekreasyonun sosyal boyutunu ortaya koymaktadır (Zorba, 2002).

Bazı araştırmacılar rekreasyon tanımını oldukça geniş yapmışlardır. Rekreasyon; insanın öz benliğine uygun ve zevk aldığı toplumsal, kültürel ve sportif etkinliklere katılarak, günlük yaşamın sıkıcılığından kurtulması ve başka insanlarla etkileşerek toplumsal bir kişilik kazanması, özünde ödül niteliği taşıyan ancak kazanç amacı gütmeyen, doğası gereği anti-sosyal de olmayacak etkinliklerdir (Zorba, 2002). Bu tanıma göre, bir rekreasyonel etkinliğe katılırken o faaliyetten para kazanma amacı güdersek o faaliyet artık rekreasyonel etkinlik

olmaktan çıkmış ve görev tanımına girmiştir. Bu tanımda geçen ödül maddi olmaktan ziyade daha çok psikolojik bir tatmin anlamını taşımaktadır.

Clawson ve Knetsch'in yaptığı tanıma göre rekreasyon, serbest zamanda sürdürülen etkinlikler olarak tanımlamıştır. Bu tanım çok esnek bir kavramdır ve rekreasyonu sadece basit bir serbest zaman etkinliği olarak değerlendirmiştir (Kuvan, 1993, s. 15).

Edginton ve Ford rekreasyonu işten bağımsız kendi içinde değerli olan, kişinin pek çok önemli ihtiyacını karşılayan, dolu ve mutlu bir yaşam aracı ve insanların gönüllü olarak serbest zamanlarında katıldıkları, kişisel olarak tatmin sağladıkları etkinlikler olarak tanımlamaktadır. Milletlerarası Serbest zaman İnceleme Grubu ise rekreasyonu, bireyin mesleki, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesi ile gerçekleştirebileceği bir seri dinlenme, eğlenme, bilgisini zenginleştirme uğraşı olarak tanımlamıştır (Arslan, 1996, s. 7).

Serbest zaman kişinin kendi belirlediği amaç ve ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleşmektedir. Kişilerin bu ihtiyaçları göz önüne alındığında, serbest zaman adı altında verilecek hizmetlerin gruplandırılması gerekmektedir. Kişinin isteğine göre şekillenen serbest zaman hizmetlerinde, en geniş seçenek rekreasyonel fırsatlar adı altında işlenen gruptur. Rekreasyonel fırsatlar, bireylerin genellikle serbest zamanlarını doldurduğu etkinlikleri kapsamaktadır. Turizm ile konaklama gruplarındaki etkinliklerde kişi belli bir zaman aralığına ihtiyaç duymaktadır. Örneğin; bir baba ailesiyle tatile gitmek istiyorsa iki gününü buna ayırmalıdır. Oysa bir grup genç tiyatroya gitmek istiyorsa bunun için iki saat yeterlidir. Rekreasyonel fırsatlar en kısıtlı anılarımızı bile dolduracak hizmetlerdir (Lashey ve Ross, 2003, s. 18). Serbest zaman etkinliklerinin geniş bir yelpazede toplanması, kişilerin farklı istekleri ve ihtiyaçları olmasından kaynaklanmaktadır.

1.2.2. Rekreasyona Duyulan İhtiyacın Nedenleri

Her birey görevleri ve sorumlulukları dışında kalan zamanı kendine ayırmak ister ve bu serbest zamanda kendi ihtiyaçları doğrultusunda, kendi istediği etkinliklere yönelir. Bunun sonucu olarak birey rekreasyona ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçlar birçok nedene bağlı olabilir.

Rekreasyon hayatımızın sosyal boyutunu temsil eder. Bu sosyal boyutun büyüklüğü, bireyden bireye değişebilir fakat sosyal boyutun büyüklüğü ne olursa olsun, her birey rekreasyonel etkinliklere katılma ihtiyacı duyar. Bu ihtiyaç çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir. Bu sebepleri iki ana başlık altında toplayacak olursak; birey, hem içsel hem de dışsal nedenlerden dolayı rekreasyona yönelmektedir. Rekreasyona duyulan ihtiyaç,

etkinlik öncesinde, sırasında ve sonrasında sağlanan kişisel ve toplumsal faydalardan ileri gelmektedir (Gözaydın, 2009, s. 32).

Rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerini kişisel ve toplumsal olarak ikiye ayırmakta mümkündür. Rekreasyonun kişisel olarak sağladığı faydalar; fiziki sağlık gelişiminin sağlanması, ruh sağlığının kazandırılması, bireyin sosyalleşmesi, yaratıcılığın geliştirilmesi, kişisel beceri ve yeteneğin geliştirilmesi, çalışma ve iş verimliliğine etkisi, ekonomik hareketlilik ve insanı mutlu etmesi şeklinde sıralanabilir. Bu faydalara bakıldığında, rekreasyon bireyin sadece sosyal yönünün değil fiziksel ve ruhsal yönünün gelişmesinde etkili bir kaynak olarak görülmektedir. Rekreasyonun toplumsal faydaları ise; dayanışmayı ve bütünleşmeyi sağlamak, ayrıca demokratik toplum yaratılmasında yardımcı olmaktadır (Gözaydın, 2009, s. 32). Rekreasyon toplumda bir şemsiye görevi görmektedir. Farklı bireylerin aynı etkinlikte birleştirir ve sosyal ortamlar oluşmasını sağlar. Örneğin; bir kurumda personeller için düzenlenen bir halı saha maçında müdür yardımcısıyla kat görevlisi aynı takımda oynayabilir ve bu durum kişilerarası iletişimin gelişmesine ve sosyal bir ortam oluşmasına yardımcı olur.

1.2.3. Rekreasyona Katılımı Etkileyen Faktörler

Hiç kimse hayatı boyunca yalnız yaşayamaz ve bu yüzden bir grubun üyesi olmak zorundadır. Bunun bir sonucu olarak birey, yaşamı boyunca çeşitli grupların düzenli üyesidir. Birey doğumundan itibaren bir grubun parçasıdır ve bu bilince ulaştıktan sonra, toplumsallaşmaya ayak uydurur. Gruba üye olma, insanın kişiliğini etkileyen önemli bir faktördür. Birey, toplumsal bir çevre içinde bulunurken, kurallar onun bir parçası haline gelir ve bu kurallar grup içinde normları oluştur (Köktaş, 2004, s. 97).

Toplum, rekreasyon için önemli bir yapıdır. Bir sistem olarak insan toplulukları, farklı yapılar oluşturur ve belirli fonksiyonlar sergiler. Tarihsel süreci ya da coğrafi konumu ne olursa olsun, tüm insan toplulukları, sosyal işlevlerde ve yapılarda benzerlik gösterir. Toplumun temel sosyal kurumları; aile, din, politik kurumlar, ekonomik sistem ve teknoloji olarak sıralanabilir (İbrahim ve Cordes, 2002, s. 14).

Serbest zamanı değerlendirme şekli bireyden bireye farklılık gösterdiği gibi toplumdan topluma da farklılık gösterir. Rekreasyon etkinlikleri toplumdan topluma ve bireyin gereksinimlerine göre sürekli olarak değişmektedir. Serbest zamanı değerlendirme etkinlikleri toplumun ve bireyin sosyo-ekonomik değişkenleriyle etkileşim içindedir. Bunların dışında rekreasyon birey için kendisine özel sosyal bir ortam hazırlar ve grubun bir parçası olduğunu

hissettirir. 21. yüzyılda teknolojik gelişmelere bağlı olarak kişiye ait serbest zamanın artması beklenmektedir. Buna bağlı olarak rekreasyona olan yönelimin artması kaçınılmazdır. Artan serbest zamanlarda birey rekreasyona daha fazla ihtiyaç duyacak ve bu ihtiyaçtan dolayı daha fazla rekreasyonel etkinliklere katılmak isteyecektir. Rekreasyon davranışını kişiden kişiye farklılaştıran etkenlerden biri de eğitimidir. Önceki kuşaklar, rekreasyon eğitimi almadıkları için rekreasyonu tanımamaktadırlar. Bunun sonucunda ise, serbest zamanları gereksiz bir şekilde harcamaktadırlar. Örneğin, okullarda verilen beden eğitimi, müzik, etkinlik dersleri, spor karşılaşmaları, şenlikler gibi etkinlikleri içeren faaliyetler rekreasyon eğitiminin bir parçası olarak görülebilir (Köktaş, 2004, s. 141).

Rekreasyonun diğer bir yapı taşı da etkileşimdir. Bireyler amaçlarına ulaşmak için planlar yaparlar ve bu planların işleyişi sırasında toplumdaki diğer bireylerle etkileşim içine girerler. Bu durum rekreasyon için bir temel oluşturmaktadır. Toplumsal rekreasyon coğrafi kavramlarla ilgilidir. Aynı yerde bulunan bireylerin ve grupların ortak kaynaklarını ve birlikte çalışmalarını kapsar. Birey, kişisel tercihi yönünde olumsuz bir etkinliğin içinde yer alsa bile, toplumsal rekreasyon programları sadece olumlu değerleri içinde barındıran rekreasyonu sağlamakla ilgilenir (Mersinli, 2009, s. 52).

Rekreasyonel etkinliklerinin çeşidi ve bu etkinliklere ne kadar zaman ayrılacağı da birçok değişkenden etkilenmektedir. Bireyin kişisel özellikleri, yaşam biçimi ve toplumsal çevresi bu değişkenlere verilecek örneklerden sadece birkaçıdır. Yapılan araştırmalara göre, rekreasyon etkinliklerini planlamada toplumun rolünün yanı sıra kişinin işi ve iş dışı yaşamının da bu etkinliklere yönelmede katkısı bulunmaktadır. Ayrıca, bireyin tatmin derecesi de bu yönelimleri etkileyen bir başka faktördür. Buna göre; bireylerin rekreasyon etkinliklerine katılımındaki temel sekiz gereksinimi gidermeleri söz konusudur. Bu gereksinimler; kendini yenileme gereksinimi, öğrenme gereksinimi, eğitim gereksinimi, gözlem gereksinimi, iletişim gereksinimi, bütünleşme gereksinimi, gruplaşma gereksinimi ve kültürel etkileşim gereksinimi olarak sıralanabilir (Köktaş, 2004, s. 125).

1.2.4. Rekreasyonun Temel Fonksiyonları

Hayatımızın sosyal boyutunda önemli bir yere sahip olan rekreasyon, sadece eğlenmeye yönelik bir etkinlik dizisinden ibaret değildir. Rekreasyonun kişiye sağladığı farklı yararlar da söz konusudur. Bu yararlar üç başlık altında anlatılabilir (Önal, 2007, s. 19);

1. Dinlenme Fonksiyonu: Bu fonksiyon serbest zamanı en fazla karakterize eden ve farklı algılamalar çalışma hayatı dâhilindeki temel bir fonksiyondur. Sanayileşmenin ve

serbest zamanın artmasının bir etkisi olarak rekreasyonun dinlenme fonksiyonu önem kazanmıştır.

2. Eğlenme Fonksiyonu: Eğlence, hoşça vakit geçirme süreci olarak tanımlanabilir. Buna göre rekreasyonun temel amaçlarından biri de eğlenme fonksiyonudur. Eğlence bireyden bireye göre farklılık gösterebilir. Örneğin 10 yaşındaki bir çocuk grubunun eğlence anlayışı ile 30 yaşındaki bir yetişkin grubunun eğlence anlayışı aynı değildir.

3. Gelişim Fonksiyonu: Bu fonksiyonu, bireyin eylemlerinin otonom hale gelmesini engelleyen, geniş bir sosyal ortam hazırlayan ve insanın kişiliğini geliştirmesine yardımcı olan faaliyetleri içerir. Gelişim fonksiyonu eğitici etkinlikler, bilgi alışverişini içeren faaliyetlerden oluşabilir.

4. İyileştirme Fonksiyonu: İlk olarak akıl hastanelerindeki hastalar üzerinde uygulanan rekreasyonun iyileştirme fonksiyonu, günümüzde terapatik rekreasyon olarak adlandırılmaktadır. Terapatik rekreasyon kişilerin iyi olma durumunu ve yaşam kalitesini yükseltme amacıyla kullanılmaktadır (Robertson ve Long, 2008, s. 324).

1.2.5. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Rekreasyon bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenen bir kavramdır, bu yüzden rekreasyonu tek başlık altında incelemek mümkün değildir. Rekreasyon hakkında araştırma yapan araştırmacılar rekreasyonu sınıflandırma gereksinimi duymuşlardır. Rekreasyon ile ilgili birkaç sınıflandırma mevcuttur.

Bununla ilgili araştırma yapan Bucher'a göre rekreasyonel etkinlikler çok çeşitlilik göstermektedir ve gruplandırılarak açıklanmalıdır. Bu gruplar faaliyet alanlarına göre şekillenmiştir. Bu gruplar şöyle sıralanmaktadır (Öpözlü, 2006, s. 74);

- Müzik
- Dans faaliyetleri
- Sanat ve küçük el becerileri
- Spor ve oyun
- Sahne çalışmaları
- Açık hava etkinlikleri
- Çeşitli etkinlikler (kart oyunları, hobi oyunları vb...)

Kişi hangi amaç ve istek doğrultusunda bir rekreasyonel etkinliğe katılmaya karar vermişse, buna uygun bir rekreasyon çeşidi ortaya çıkmaktadır. Bireyler değişik istek ve

amaçlara sahip olduklarından dolayı, kesin bir gruplama yapmak mümkün değildir (Öpözlü, 2006, s. 74).

Rekreasyon, farklı olarak etkinliğin gerçekleştirildiği yerlere göre açık alan rekreasyonu ve kapalı alan rekreasyonu olmak üzere sınıflandırılmıştır. Açık alan rekreasyonu sınıflandırmasında, etkinlikler için belirli bir alan sınırlaması getirmeyip doğal çevrenin sunduğu imkânlarla göre etkinlikleri mümkün kılar. Açık alan rekreasyonu için doğa ile ilişki kurarak gerçekleştirilen etkinlikler olduğunu söyleyebiliriz (Yazıcı, 1998, s. 23). Toplumun kullanımına ayrılmış kapalı mekânlardaki ve evlerdeki serbest zaman değerlendirme etkinlikleridir (Hazar, 2003, s.23).

Rekreasyon, başka bir sınıflandırmada 13 kategoriye ayrılmıştır.

1. Temel Eğlence: Bu başlıkta fiziksel, mental ya da sosyal katılım olmaksızın yapılan spor karşılaşmalarını izlemek, film seyretmek gibi etkinlikler yer almaktadır.
2. Mental Etkinlik: bu kategoriye en iyi örnek, yaygın olan okuma ve yazma etkinlikleri verilebilir.
3. Spor: Bu kategori basketbol, aerobik gibi sportif etkinlikleri kapsar.
4. Müzik: Müzik dinlemeyi, söylemeyi ve bestelemeyi bu kategoriye dâhil edebiliriz.
5. Sanat: Bu kategoriye yağlı boya, heykeltçilik gibi etkinlikleri örnek gösterebiliriz.
6. Dans: Bu kategoriye dans izlemek ya da dansçı olarak etkinlikte yer almayı dâhil edebiliriz.
7. Hobi: Hobi kategorisi oldukça yaygındır. Koleksiyon yapma, el sanatlarını bu kategoriye örnek gösterebiliriz.
8. Oyun: Çocuk oyunları olmak üzere bir çok oyunu kapsayan bu kategori yarışma amaçlı olmayan bu kategori oldukça yaygındır.
9. Rahatlama: Masaj ve sauna gibi etkinlikler bu kategoriye örnek gösterilebilir.
10. Sosyal Etkinlik: Aile toplantıları, partiler gibi sosyal etkinlikleri bu kategori için örnek gösterebiliriz.
11. Yardım (Hayır) Hizmetleri: Bu kategori gönüllü hizmetleriyle idare edilen işleri ve organizasyonlar kapsamaktadır.
12. Doğa Etkinlikleri / Outdoor Rekreasyonu: Bu kategori doğal kaynaklara yönelik yapılan etkinlikleri kapsamaktadır.
13. Seyahat ve Turizm: Bu kategori belki de en geniş alanı kapsayan serbest zaman etkinliklerini kapsar. Diğer 12 kategoride verilen etkinlikler, bu kategoride seyahat için katıldığımız bir tur tarafından verilebilir (Leitner ve Leitner, 2004, s.19).

1.2.6. Rekreasyonun Özellikleri

Rekreasyon kişilerin ihtiyaçlarına göre şekillenen bir kavramdır. Bu yüzden esnek bir yapısı vardır. Rekreasyon iç ve dış faktörlere göre değişik şekiller sergileyebilir ve çeşitlilik arz eder. Değişik şekiller sergilediği ve birçok faktörden etkilendiği için, rekreasyonun özellikleri hakkında ortak bir noktaya ulaşmak zordur ancak bazı araştırmacılar temel özellikleri belirlemeyi başarmışlardır. Bu temel özellikler sayesinde rekreasyon diğer kavramlar ve faaliyetlerden ayrılabilir. Rekreasyonun temel özellikleri şöyledir (Karaküçük, 1999, s. 16);

Rekreasyon faaliyetleri bireye özgürlük hissi verir. Hafta içi yoğun bir tempoyla çalışan bir bayanın hafta sonu tatilinde bir saat dans dersine gitmesi onun kendisini özgür hissetmesini sağlar.

Rekreasyon faaliyetlerinde insanlar arasında bir ayrımcılık söz konusu değildir. Her etnik gruptan ve ya her dinden gelen kişilerin rekreasyon yapma hakkı vardır. Rekreasyon bireylere, etkinliğe katılma özgürlüğü verdiği gibi aynı şekilde katılmama özgürlüğü de vermektedir. Etkinliğe katılmama kişinin kendi tercihinin katılmıştır. Kişiler, yaş ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın rekreasyonel etkinliklere katılabilirler

Rekreasyon insanların eğlenme, dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayarak onların hayatla ilişkisini güçlendirir ve daha mutlu olmalarını sağlar (Önal, 2007, s.27).

Rekreasyon bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir unsurdur. Bazı araştırmacılar rekreasyonu ihtiyaç hizmeti deneyimi olarak tanımlamaktadır. Bu yüzden rekreasyonun en büyük özelliklerinden biri, bireylerin ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kullanılan en önemli araçlardan biri olmasıdır.

Rekreasyonda gönüllülük şartı esastır. Bireyin gönüllü olarak katıldığı bu etkinliklerde birey tatmin sağlar ve bazen de sosyal değerler elde eder (Torkiltsen, 2005, s. 6). Rekreasyonda kişi kendi içsel olarak ürettiği amaç ve ödüllerle motive olur (Leitner ve Leitner, 2004, s.16).

Torkiltsen (2005, s. 6) rekreasyonun, gönüllü katılan bireylere tatmin duygusu sağladığını belirtmiştir.

Rekreasyon yapmakla yükümlü olduğumuz işler ve görevler dışında yapılan faaliyetlerden oluşmaktadır. Kişi sorunluluklarını yerine getirdikten sonra kalan zaman içinde rekreasyon faaliyetlerine yönelebilir. Ayrıca, rekreasyonda devam etme ve katılma mecburiyeti yoktur. Katılmayı ve etkinliğe devam etmeyi seçme hakkı kişinin kendisine aittir.

Rekreasyon etkinlikleri toplumun ahlak anlayışına ve toplum kurallarına uyan faaliyetleri içermelidir. Rekreasyon etkinlikleri düzenlenirken toplumun yapısı göz önüne alınmalıdır (Bahadır, 2001, s. 9).

Rekreasyon bireysel bir etkinliktir, başkası için ya da başkasının yerine yapılmaz. Her birey kendi kişisel tatmini için etkinliğe katılır. Rekreasyon, kavram olarak bilinip bilinmemesinden etkilenmeden herkes tarafından yapılan etkinliklerdir. Rekreasyon etkinliklerine katılımda ayırım yapılması söz konusu değildir (Atilla, 2003, s. 21).

Rekreasyon genellikle bireylere fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tatmin olmasına yönelik, eğlenmesini ve haz almasını sağlayıcı etkinlikler sunar. Rekreasyon çok geniş bir etkinlik yelpazesine sahiptir ve bunun sonucunda kişilere çok çeşitli etkinlik seçenekleri üretebilir (Leitner ve Leitner, 2004, s.17).

1.3. Serbest Zaman Engelleri

Kişi bazı nedenlerden dolayı rekreasyonel etkinliklere katılmak istemeyebilir. Bu isteksizlik çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir. Kişinin içsel ya da dışsal bir nedenden ötürü, etkinlik ile ilgili olumsuz yöndeki düşüncelerini belirtmek için engel sözcüğü kullanılmaktadır. Engeller, kişinin çevresinde, varlıkları veya yoklukları ile işlevselliği sınırlandıran ve yeti yitimi yaratan etmenlerdir. Bunlar, erişilemeyen bir fiziksel çevre, ilgili yardımcı teknolojinin bulunmaması, yeti yitimine karşı insanların yaşamın her alanına katılımlarını sağlamak için gereken ama bulunmayan ya da tam tersi engel olan hizmetler, sistemler ve politikalar gibi yönleri de içerir (World Health Organisation, 2007).

Serbest zaman engelleri ifadesi birçok araştırmacı tarafından tanımlanmış ve tüm tanımlar aynı fikri paylaşmışlardır: Engeller; araştırmacılar tarafından varsayılan ve serbest zamandaki katılım ve hazzı engellenmiş ya da kısıtlanmış bireyler tarafından algılanan faktörler olarak tanımlanmıştır. Konuyla ilgili literatürde engellerin kategori çeşitleri olmuştur. Engeller, içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmışlardır. Engeller; zaman ve para eksikliği, coğrafi mesafe, imkân olmaması gibi sebepler dışsal engeller; kişisel kapasite, yetenek, bilgi ve ilgi alanları gibi sebepler ise içsel engeller olarak sıralanabilir (Alexandris ve Carroll, 1997, s. 2).

Farklı kişiler tarafından engellere yönelik farklı kavramsal ayrımlar da yapılmıştır. Yapılan bir başka ayırmada da engeller ikiye ayrılmıştır. Bloke edilmiş engeller; kesin olarak engellenen katılım olarak tanımlanabilir. İçsel etkenler tarafından etkilenmiş engeller ise; daha fazla ya da daha az katılımı duruma göre değişen, katılım yeteneğini sınırlandıran

alışmalar olarak tanımlanabilir. Bu engeller kişinin ruhsal durumuyla ilgili olan etkenlerdir (Alexandris ve Carroll, 1997, s. 3).

Serbest zaman engelleri ilk olarak 1960 yıllarında çalışılmaya başlanmıştır. İlk alışma Outdoor (Açık Alan) Rekreasyon Kaynaklarını İnceleme Komisyonu tarafından bireylerin serbest zamana katılımlarını etkileyen dışsal faktörleri saptamak amacıyla yapılmıştır. 1970’li yıllarda bu alandaki çalışmalar derinleştirildi. Rekreasyon etkinliklerini gerçekleştiren organizatörler, sosyal psikolojik faktörlerin önemli olduğunu fark ettiler. Bu konuda bireyin rekreasyonel etkinliğe katılmasında ya da katılmamasında insanların fikirlerinde birçok serbest zaman engeli çeşidi olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır (Chiu, 2008, s. 62).

1980’li yıllarda engeller konusunda kadınlar ve rekreasyon, engelliler ve rekreasyon alanlarına yönelme olmuştur. Bu özel gruplar serbest zaman engellerini iki ana kategoriye ayırmıştır (Chiu, 2008, s. 62);

1. Kişisel Engeller: Kişisel engeller, bireyin kendisinden kaynaklanan engellerdir. Bu engellere örnek olarak, bilgi eksikliği, sosyal beceri, sağlık durumu gibi engelleri gösterebilir.
2. Çevresel Engeller: Çevresel engeller, kişiden kaynaklanmayan, kişinin kendi dışında gelişen ve müdahale edemediği engellerdir. Çevresel engellere örnek olarak, gürültü, arkadaş eksikliği, zaman, para gibi engelleri verilebilir.

Serbest zaman engelleri ile ilgili geliştirilen başka bir modelde, bireylerin serbest zamanda karar verme süresiyle ilgili engeller belirlenmiştir. Bu modele göre, engeller tercihler ve katılım arasındaki ilişkiyi etkilemelerine göre iki kavramsal gruba ayrılmıştır (Alexandris ve Carroll, 1997, s. 3);

1. Kişinin kendi zihninde oluşan engeller, bireyin psikolojik durumunu içerir ve tercih ve katılımın arasındaki aracılıktan çok serbest zaman tercihleriyle birbirini etkilemeye dayandırır. Kişinin kendi zihninde oluşan engeller stres, depresyon, kaygı, dindarlık, spesifik serbest zaman etkinliklerindeki öncelikli sosyalizasyon, algılanan yetenek ve serbest zaman etkinliklerinin ulaşılabilirliğini kapsar. Bu engeller, kişinin zihninde oluşan etkileşimin ya da bireylerin karakteristikleriyle arasındaki ilişkinin bir sonucudur. Bu türün engelleri, tercihler ve sonraki katılma ve müşterek zaman etkinlikleridir.
2. Yapısal engeller ise, engelleri yaygın olarak kavramsallaşmış, serbest zaman tercihleriyle katılım arasındaki aracı faktör olarak göstermektedir. Yapısal engellere örnek olarak finansal kaynakları, sunulan hizmet ile ilgili problemleri, çalışma takvimi ve ulaşılmayan fırsatları verebiliriz.

Engelli bireylerin rekreasyona katılımına yönelik bir takım engeller vardır. Bu engeller kişisel, çevresel ve iletişim engelleri olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Herkes gibi engelli bireylerde fiziksel ve duygusal sınırlarının bir sonucu olan engellerle karşılaşabilirler. Kişisel engeller, doğrudan bireyin engel durumunda kaynaklansa bile, bunun yanında aşırı korumacı aileler ya da kısıtlanmış eğitim seçenekleri gibi faktörlerden de etkilenebilir. Kişisel engelleri; bilgi eksikliği, sosyal etkinlik eksikliği, sağlık problemleri, fiziksel ve psikolojik bağımsızlık, beceri yetersizliği olarak sıralamak mümkündür. Kişisel engelli aşmada başarılı olan bireyler, bunun yanında çevresel engellerle karşılaşabilirler. Kişisel engellerin aksine, çevresel engeller bireyin üyesi olduğu sosyal toplum ya da ekolojik koşullardan kaynaklanmaktadır. Bu yüzden bireyler, kendi çabaları sonucunda kişisel engelleri aşacaklarını hissetseler bile, çevresel engellerde bu his geçerli olmayabilir. Çevresel engellerin çözümü daha karmaşıktır bu yüzden engelli bireyler için çevresel engeller daha çok rahatsız edici olabilir. Çevresel engelleri; tutumsal, mimari, ekolojik, ulaşım, ekonomik, kuralsal ve eksiklik engelleri olarak tanımlanabilir. Kişisel engeller bireyin kendisinden kaynaklanmaktadır. (Smith ve diğerleri, yıl 1986, s. 82).

Bireylerin rekreasyonel etkinliğe katılımlarında olumlu etkisi olan nedenleri ve olumsuz etkisi olan nedenleri araştıran çalışmalar artmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçları inceleyerek doğru yönetim kararlarının alınması, bunun yanında planlama ve tasarım aşamasındaki eksiklerin giderilmesi sağlanabilir. Bu şekilde rekreasyonel deneyim kalitesi artması sağlanabilir.

Toplum içerisindeki sosyo-demografik farklılıklar, kullanıcı statüleri ve kişisel özellikler bireyden bireye farklılık gösterdiği için engellerin etkisi her birey için değişmektedir. Örneğin Annett ve diğerlerinin engellerle ilgili yaptığı bir çalışmada; engellerin etkilerinden dolayı erkek ve kadınların rekreasyonel etkinliklere katılımlarının farklılık gösterdiği saptanmış ve buna göre bir etkinlik düzenlenirken her iki gruba göre ayrı planlama yapılması gerektiği belirtilmiştir (Aşıkkutlu, 2008, s. 12).

Serbest zaman engelleyicilerinin üstesinden gelme bireylerin karmaşık kişisel, durumsal, yapısal, sosyal ve kültürel dünyasında yer almaktadır. Bu süreçte bireyler kendileriyle, diğer bireylerle, yapıyla, sosyal ve kültürel normlarla ve serbest zaman yapısının kendisiyle bu engellerin üstesinden gelmektedir. Bu stratejiler üstesinden gelme, geri çekilme, engelleyici unsuru bırakmak ve zor durumu atlatma eylemlerini içermektedir. Süregelen ya da ara sıra oluşan durumlarda yol gösterme kapasitesindeki ulaşım, katılım, ilgi; motive ediciler, özgürlük, mazeretler vb. unsurlar tarafından kısıtlanabilir. Bazen bireyler başarılı olurlar ve çözüme ulaşabilirler. Diğer zamanlarda bireyler engelleyicileri ortadan kaldırırlar ya da geçici

bir erteleme öne sürerler. Engellerle ilgi sorulara cevap vermek ve engelleri ortadan kaldırmaya yönelik davranışları incelemek için, serbest zaman engelleri ile ilgili başka bir model daha ortaya çıkarmışlardır. Bu model engellerin üstesinden gelmenin sosyo-kültürel faktörleri üzerinde odaklanmıştır. Diğer etkileri bulunan kişisel ve durumsal faktörler de düşünülmüştür. Serbest zaman kendi içinde bu modelle birleşmiş ve engellerin yeri net olarak belirlenmiştir (Little, 2007, s. 407).

Genellikle demografik değişkenlerin doğrudan ya da dolaylı olarak bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımı etkilediğine ve serbest zaman engellerinin anahtar faktörleri olduğuna inanılır (Chiu ve diğerleri, 2011, s. 543).

Chiu ve diğerleri (2011, s. 543) serbest zaman engellerinin üstesinden gelmek yapılandırılmamış tamamlanmış sorunları çözmek için bir sistem geliştirmişlerdir. Bu sistemde dört adım bulunmaktadır. İlk adımda, serbest demografik özellikleri kapsayan serbest zaman engellerinden bir tanesi seçilir. İkinci adımda araştırma hızlandırmak için durum sınıflandırılır. Üçüncü adımda, kayıtlanan yeni durum daha önceki durumlarla eşleştirilir ve en benzer durum bulunur. Yeni durum sistemde eşleştiğinde çözüm süreci başlar. Sistem durumu hesaplar ve duruma en uygun çözümü bulur. En son adımda, en son girdi sistemin kendi öğrenim başarısı için depolanır.

Geliştirilen bir başka modelde ise serbest zaman engelleriyle doğrudan ilişkilendirilen dört ana engel olduğu öne sürülmüştür. Bu engeller; ulaşım, sosyal faktörler, düzenleme ve öncelik verdiğimiz diğer işler olarak sıralanabilir. Bu engellere ek olarak zaman ve paranın serbest zaman engelleriyle ilişkili olduğu, en yaygın ve anlamlı engel olarak çıktığı kabul edilmiştir fakat bu iki faktör kişiden kişiye değişebilir olduğu için dört ana faktörde yer almamaktadır (Kyle, 2003, s.329).

Serbest zaman engelleriyle ilgili daha önce yapılan araştırmalarda, Lapa ve diğerler (2011), Alexandris ve Carroll (1997, s. 1) ve Gürbüz (2010, s. 362) serbest zaman engelleriyle cinsiyeti karşılaştırıldığı görülmüştür. Kassim ve Radzuwan (2009, s. 320) üniversite çalışan akademik olan ve akademik olmayan çalışanların serbest zaman engellerini karşılaştırmıştır. Ayrıca Perry (1994, s. 1) engelli çocuğu olan ailelerin potansiyel serbest zaman engelleri görüşme süreci ve serbest zaman engelleri tecrübelerini test etmiştir.

1.4. Serbest Zaman Tatmini

Kişilerin rekreasyon etkinliğine katılma amaçları farklı olsa da, hepsinin ortak olarak toplandığı bir nokta vardır. Birey rekreasyon etkinliğinden haz almak ve aldığı haz sonucu tatmin olmak için katılır.

Tatmin kelimesi, özellikle hayatımızın sosyal boyutunda olmak üzere, sık sık karşılaştığımız bir kavramdır. Kişi yaptığı işlerden tatmin olmak ister. Tatmin olmak, yaptığımız her işten sağlamak istediğimiz bir faydadır.

Tatmin, kişinin hoşnutluğunu ya da hoşnutsuzluğunu belirtmeye yönelik bir kavramdır. Tatmin, kişiye ait bireysel değerlendirme sonucu ortaya çıkan duygusal durum olarak da nitelendirilebilir. Bu duygusal durum, ancak bireyin kendi hislerini dile getirmesiyle anlaşılabilir. Kişinin tatmini yaptığı işten katıldığı rekreasyonel etkinliğe ya da aile yaşantısına göre değişebilir. Örneğin; birey aile yaşantısında tatmin olabilir fakat yaptığı işten dolayı iş tatmini düşüktür. Birey kendi dünyasına uygun ve kendine özgü nitelikte çizdiği amaçlarına ulaştığı ölçüde mutludur, tersi durumlarda ise mutsuz ve huzursuzdur (Demirer, 2002, s. 26). Tatmin, bireyin beklentilerini karşılama durumunda hissedilen değerler olarak da tanımlanabilir. Tatmin sürekli olabileceği gibi, durumlukta olması mümkündür (Ardahan ve Lapa, 2010, s. 131).

Serbest zaman tatminini, kişinin serbest zaman etkinliği ve etkinlik seçiminin sonucunda amacına ulaştığı zaman hissettiği olumlu hislerdir. Serbest zaman etkinliğinin amacı yaşam kalitesini arttırmaktır. Bu yüzden keyif ve tatmin serbest zamanın önemli bir parçasıdır (Chiu, 2008, s. 56). Serbest zaman tatmini hem yaşam tatmini, hem de sosyal tatmin içerisinde yer almaktadır (Ardahan ve Lapa, 2010, s. 131).

Serbest zaman tatmininin, serbest zaman etkinliklerinin ve tercihlerinin sonucu olarak temin edilen, kazanılan bireysel seçimin olumlu duyguları olarak tanımlamak mümkündür. Tatmin, rekreasyonel deneyimlerin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Broughton ve Beggs, 2011, s. 3).

Serbest zaman faktörlerini araştıranlar katılımcı ihtiyaçlarını, bu ihtiyaçların nedenlerini ve bireylerin motivasyonlarını dikkate almalıdır. Tatmin psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları karşılamaktadır. Bu yüzden, serbest zaman tatminini ölçmek yaşam kalitesini artırma için önemlidir (Chiu, 2008, s. 56).

Serbest zaman tatmin kavramı yaşam kalitesinin temel prensiplerinden birisidir. Örneğin; bir kişinin işinde yaşam tatminini yükseltmek için çalışma koşulları kişinin bireysel özgürlüğü, kontrolü, güvenliği ve sorumluluğu gibi özelliklerin gelişmesine yardım etmelidir.

Serbest zaman hayatlarımızda önemli bir rol oynamaktadır çünkü artan öğrenme ihtiyacı, stres atma, zihinsel ve fiziksel sağlığın dengesini korumak gibi ihtiyaçları ortaya çıkartmaktadır. Serbest zaman tatminini her zaman bir standart değerlendirmeyeyle ilgili olan kavram olarak tanımlanmıştır. Serbest zaman etkinliklerinde tatmin, serbest zaman tecrübelerinde çeşitlilik meydana getirebilir. Serbest zaman tatmininin ölçülmesi, kişilerin serbest zamanlarında ne başardıklarıyla ilişkilidir. Serbest zaman tatmini değerlendirilmiş tatmin olarak adlandırılan bir ölçüm üzerine temellenmiştir (Chiang, 2010, s. 17). Araştırmacılar, yüksek serbest zaman tatmininin kişisel gerginliği azalttığını, düşük serbest zaman tatmininin ise kişisel stresi arttırdığını gözlemlemiştir (Chiu, 2008, s. 56).

Serbest zaman tatmini, bireyin serbest zaman seçimlerinden şekillenir. Bu tatmin bireylerin ihtiyaçlarının bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılmasının seviyesiyle ölçülebilir. Serbest zaman birçok nedenden ötürü hayatlarımızda rol oynamaktadır. Bazı araştırmacılar serbest zaman tatminini, tatmin hissine ulaşmamızda bize yardımcı olduğunu belirtmişlerdir (Wang ve diğerleri, 2008, s. 178).

Serbest zaman tatminini daha iyi açıklayabilmek için geliştirilen bir modeli inceleyecek olursak, modelin kişisel ihtiyaçlar ve motivasyonun, davranışı ortaya çıkarttığını görebiliriz. Serbest zaman tatmini oluştuğunda, bu katılımcıya olumlu geribildirim verir ve kişinin gelecekte serbest zaman etkinliğine katılması için güçlü bir motivasyon sağlar. Bu yüzden motivasyon ve tatmin arasında geribildirim ilişkisi vardır. Motivasyonun serbest zaman tatmini kaynağı için önemli bir kaynaktır. Bu yüzden serbest zaman davranışı, serbest zaman motivasyonu ve katılımcıların serbest zaman tatminini temel alan bir serbest zaman tatmin modeli geliştirilmiştir. Geliştirilen bu serbest zaman tatmin modelinde, duygusal faktörlerin kişisel ihtiyaçları etkilediğini ve kişiliğin de aynı şekilde duyguları etkilediğini öne sürülmektedir. Kişinin bilişimi her zaman davranışları etkilemeyebilir ama duygular her zaman davranışı etkiler. Buna rağmen kişilik ve bilişim kişilerin duygu değişikliğine neden olabilir ve bu da davranış değişikliğine neden olabilir. Tatmin kaynağı, kişisel katılım motivesinden ve ya değerlendirilmiş sonuçtan gelebilir (Chiu, 2008, s. 58).

Serbest zaman tatmininin incelenmesi, kişinin rekreasyona katılımı ile ilgili bize bilgi vermek için önem taşımaktadır. Beard ve Ragheb, serbest zaman tatminini ölçmek için 1980 yılında bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçek; psikolojik, eğitimsel, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarından oluşmaktadır. Serbest zaman tatmin ölçeğinin amacı bireyin serbest zamanlarıyla karşıladığı ihtiyaçların derecesini algılama düzeylerini belirlemektir (Gökçe, 2008, s. 28).

Literatürdeki araştırmalar incelendiğinde serbest zaman tatmininin bazı faktörlerden etkilendiği saptanmıştır. Serbest zaman tatmini ile ilgili bir araştırmada, iş ve serbest zaman katkılarının yaşam tatminini desteklediği görülmektedir. Ayrıca psikolojik sağlık ile serbest zaman tatmini arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir (Pearson, 2008, s. 57). Birçok araştırmacı yaptığı araştırmaların sonucunda; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir inançlar gibi çeşitli sosyoekonomik değişkenlerin ve algılanan sağlığın serbest zaman tatminini etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Sosyoekonomik ve demografik değişkenlerin yanında, iyimser bakış açısı, can sıkıntısı düzeyinin düşük olması, hissedilen özgürlük seviyesi, sosyal yeterlilik algısı gibi psikolojik değişkenlerin de serbest zaman tatminini etkilediği saptanmıştır (Gökçe, 2008, s. 28). Serbest zaman tatmini ile ilgili yapılan bir araştırmada, iyimser bir bakış açısına sahip olan bireylerin, kötümser bakış açısına sahip olan bireylere göre serbest zaman tatmininin daha yüksek olduğu görülmüştür (Broughton, 2006, s.3). Yapılan diğer bir araştırmada ise psikolojik sağlık durumunun serbest zaman tatminini etkilediği bulunmuştur (Pearson, 2008, s. 60). Bonke (2001, s. 114)'in yaptığı bir çalışmaya göre, ekonomik tatminin gelir düzeyinden doğrudan etkilendiği ve bu sonuca göre ise, çalışma durumunun rekreasyona katılımında ve tatmin olmada önemli bir faktör olduğu saptanmıştır. Serbest zaman tatmini ile yaygın olarak karşılaştırılan diğer bir kavram ise yaşam tatminidir. Serbest zaman tatmininin yüksek olmasının yaşam tatminini etkilediği saptanmıştır (Yang ve diğerleri, 2008, s. 660).

Rekreasyonun özelliklerine göre, ayırım olmaksızın herkesin rekreasyona katılabilme hakkı vardır. Engelli bireylerde rekreasyonel etkinliklere katılma hakkına sahiptir. Bu özel bir gruba dâhil olan bireylerin engel durumlarından dolayı rekreasyonel etkinliklere katılımları kısıtlanmış olabilir.

Engelli bireylerde herkes gibi rekreasyonel etkinliklere katılmalı en üst seviyede tatmin olmalıdırlar. Bunun için engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeyleri belirlenmeli ve tatmin düzeylerini yükseltmek için, çeşitli uyarlamalar yapılmalıdır.

1.5. Bireylerde Engellilik Kavramı

Her gelişim döneminin kendi içinde (bebeklik, küçük çocukluk, okul öncesi, ilköğretim, ergenlik dönemi gibi) ortak özellikleri, benzerlikleri vardır. Birey bazı davranışları belirli bir yaş grubunda yapmaya başlar ve ya sonlandırır. Bebekler arasında bu benzer özelliklerin yanı sıra bireysel farklılıkların da olduğu bir gerçektir. Bazı bebekler, daha çok ağlar, daha az uyurlar ve zor bebeklerdir. Bunlar doğal farklılıklardır. Ancak bazı bebekler, özellikleri

yöntünden diğer bebeklerden önemli derecede farklılıklar gösterirler. Örneğin; bir yaşına geldikleri halde oturamazlar, konuşmaları algılamakta zorlanırlar ya da görme yetileri olmadığı için bağımsız hareket edemezler. Yaşıtlarına göre olumsuz özellikler gösteren ve bu yeti yitimlerinin yol açtığı davranışlarından dolayı dikkat çeken bu çocukları “engelli çocuklar” olarak adlandırıyoruz (Özer, 2005, s. 13) Her ne kadar engelli kelimesi bir kavram altında tanımlanmaya çalışılsa da, engellilerin tanımlanmasında zaman zaman anlam kargaşası yaşanmaktadır. Bu karmaşıklığın temel sebebi bu kelimenin kapsamının çok geniş olmasıdır. Bu yüzden geçmişten günümüze kadar yapılmış olan tanımlarda çeşitlilikler görmekteyiz.

Engel, bireylerde fiziksel, zihinsel, duygusal, gelişimsel, duyumsal ve ya bunlardan birkaçının birleşmesinden kaynaklanabilir. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre engel; sakatlık, etkinlik sınırlılığı ve katılım sınırlılığını kapsayan geniş bir kavramdır. Burada geçen sakatlık, vücut yapısında ve ya fonksiyonlarındaki problem olarak tanımlanabilir. Etkinlik sınırlılığı ise, bir görevi ya da etkinliği gerçekleştiren birey tarafından karşılaşılan zorluk olarak açıklanmaktadır. Katılım sınırlılığı, hayat koşullarına bağlı olarak birey tarafından yaşanan sorunlardır. Bu tanımlardan yola çıkıldığında engel; bireyin vücut özellikleriyle, yaşadığı toplumun özellikleri arasındaki etkileşimi yansıtan karmaşık bir olgudur. Engel sadece doğum anında oluşmaz. Engelli doğmamış olmak engelli olmayacağımız anlamına gelmez. Engel bireyin doğumunda başlayarak hayatın herhangi bir evresinde meydana gelebilir. Bu açıklama da “Her birey potansiyel bir engellidir” sözünü ortaya çıkarmaktadır (www.wikipedia.org).

Türk Dil Kurumu’nun sözlüğüne göre engelli; vücudunda eksik ve ya kusuru olan kişi olarak tanımlanmaktadır. Özürlü kelimesinin anlamı ise; kusuru olan, engelli, defolu olarak açıklanmıştır (www.tdk.gov.tr). Bu tanımlardan yola çıkarak iki kelimenin de birbirinin yerine kullanılabilir olduğu görülmektedir fakat bu iki kavram aslında oldukça farklıdır.

Türk Standartları Enstitüsü’ne göre engel; vücut fonksiyonlarını kullanmada meydana gelen fiziki ve zihinsel kısıtlılık ve ya kayıp halidir (Müftüoğlu, 2006, s. 13). Bu tanımda engel kelimesi sadece fiziki ve zihinsel olarak kısıtlanmıştır. Oysa engelliliği yeti kayıpları olarak sınıflandırdığımızda, beş ana sınıf söz konusudur. Dolayısıyla bu tanım sınırlı bir tanımdır.

Tüm bu tanımları bir çatı altında toplamak için ICF (International Classification Functioning) engelli, yeti yitimi, işlev bozukluğu, etkinlik sınırlılığı gibi günlük hayattaki yanlış kullanımlardan dolayı sıkça karıştırılan bu kavramları birbirinden ayırmış ve tanımlamıştır. ICF’ nin yaptığı tanımlar şöyledir:

Yeti yitimi, işlev veya yapı bozuklukları, etkinlik sınırlılıkları ve katılım kısıtlılıkları için kullanılan geniş kapsamlı bir terimdir. Birey (sağlık koşulları ile birlikte) ve bireyle bağlamsal etmenler (çevresel ve kişisel etmenler) arasındaki etkileşimin yönlerini belirtir.

İşlev veya yapı bozukluğu, vücut yapısı veya fizyolojik işlevlerindeki (zihinsel işlevler de dâhil) kayıp veya anormalliktir. Burada anormallik, kesin olarak saptanmış istatistiksel normlardan önemli ölçüde farklılığı belirtmek için kullanılmaktadır.

Etkinlik sınırlılığı, etkinlikleri yerine getirirken kişinin yaşayabileceği zorluklardır. Bir etkinliğin sınırlılığı, etkinliği yerine getirmede nitelik ve nicelik açısından ve de sağlık sorunu olmayan kişilerden beklenen biçim ya da dereceye kıyasla çok hafif ile çok ciddi farklılaşma arasında seyredebilir.

Engeller, kişinin çevresinde, varlıkları veya yoklukları ile işlevselliği sınırlandıran ve yeti yitimi yaratan etmenlerdir. Bunlar, erişilemeyen bir fiziksel çevre, ilgili yardımcı teknolojinin bulunmaması, yeti yitimine karşı insanların yaşamın her alanına katılımlarını sağlamak için gereken ama bulunmayan ya da tam tersi engel olan hizmetler, sistemler ve politikalar gibi yönleri de içerir (WHO, 2007).

Birleşmiş Milletler tarafından, engelli bireylerin haklarının gözetilmesi için yapılan bir başka anlaşmada da farklı tanımlar yer almaktadır. Bu tanımlara “Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Fırsatlarının Eşitlenmesi Hakkında Standart Kurallar” adlı anlaşmada rastlanmaktadır. Standart kurallara göre engel; engelli olmayanlarla eşit düzeyde toplumsal yaşama katılım için gerekli fırsatların sınırlılığı ya da kaybı olarak açıklanmıştır. Engel kelimesinden türeyen engelli sözcüğünün ise farklı bir tanımı bulunmaktadır. Bu tanıma göre engellilik durumu; fiziksel, zihinsel ya da duygusal bir işlev ve yeti yitimi, tıbbi bir durumdan kaynaklanan, kalıcı ya da geçici olgu olarak ifade edilmiştir. Ayrıca sözü geçen standart kurallarda, dilimizde sıkça karıştırılan ve birbirinin yerine kullanılan engellilik ile özürlülük kavramları arasında da ayırım yapılmıştır. Bu ayrıma göre özürlülük; dünyanın her hangi bir yerinde, herhangi bir kesimin karşılaştığı çok sayıda ve değişik işlevsel sınırlılıkları ifade eder (Çağlar, 2002, s. 25).

1.5.1. Engel Çeşitleri

Ülkemizdeki engelli sayısı 8 milyonu aşmaktadır. Bu rakam oldukça yüksek bir rakamdır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nun 31 Aralık 2009 yılında yaptığı açıklamaya göre ülkemizin nüfusu 72.561.312 kişidir. Ülkemizdeki nüfus ile engelli sayısı karşılaştırıldığında ortaya oldukça büyük bir yüzde çıkmaktadır. Engelliler nüfusun oldukça büyük bir kesimini

oluşturmaktadır ve bu kadar büyük bir kesimin ihtiyaçları görmezden gelinmemelidir (www.tuik.gov.tr).

Engel çeşitlerini duyu kaybına göre dört grupta incelemekten önce, iki ana gruba ayırmak mümkündür. Engel grupları ilk etapta durumlarına göre kişisel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılırlar. Kişisel engel; kişinin kendi özelliklerinden kaynaklanan bir eksikliktir. Dışsal engel ise; bireyin kendisinden olmayan, çevresindeki bazı yoksunluklardan kaynaklanan eksikliklerdir. Kişisel engele kişinin bir kolunun olmamasını ve ya konuşma bozukluğunun olmasını örnek olarak verebiliriz. Dışsal engellere ise kişinin yoksul bir çevrede büyümesini örnek olarak gösterebiliriz. Kişi birden fazla kişisel ve ya dışsal engele sahip olabilir. Kişisel engel sonucundan birey toplumdan dışlanmaz fakat dışsal engelde belli bir derecede toplumdan dışlanma söz konusu olabilir (Bilir, 1986, s.1).

Ülkemizdeki eğitim ve öğretim koşulları göz önüne alınarak engellilerin sınıflandırılması dört ana başlıkta incelenebilir. Bunlar; (Akay, 2008, s. 37).

1. Zihinsel Engel
2. Bedensel Engel
3. Görme Engeli
4. İşitme Engeli olarak sıralanabilir.

Bu dört ana engel çeşidine ek olarak;

- Üstün Yetenekliler
- Geçici Engelliler (Hamileler, sakatlar, hastalar)
- Yaşlılar ve Çocuklar
- Çok uzun ya da çok kısa boylu olanlar
- Aşırı kilolular

1.5.1.1 Bedensel Engelliler

Birçok bedensel engelli diğer engel gruplarına göre daha az fark edilebilir. Bedensel engelli; bütün düzeltmelere rağmen iskelet, sinir sistemi, kas ve eklemlerinde eğitim öğretim çalışmalarında yeteri kadar yararlanılamayacak ölçüde sakatlanmış olan kişilerdir. Bedensel engel; iskelet bozuklukları ve zayıflıkları, sinir sistemi bozuklukları, devinimsel yetersizlikleri kapsamaktadır (Akay, 2008, s. 37).

Bir başka tanıma göre, bedensel engel doğuştan ya da sonradan bir hastalık sonucu ortaya çıkan engelleri kapsayan ve çocuğun performansını olumsuz yönde etkileyen her türlü fiziksel durum olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2005, s. 70) .

Bedensel engel sadece doğuştan meydana gelen bir engel değildir. Dışsal sebeplere bağlı olarak doğuştan ve ya sonradan ortaya çıkabilir. Bazı engeller kişinin bebeklik, çocukluk ya da gençlik döneminde geçirdiği, merkezi sinir sistemini etkileyen enfeksiyonlardan meydana gelir. Vitamin eksikliği, kan uyuşmazlığı gibi nedenler sonucu da bedensel engel ortaya çıkabilmektedir. Metabolizma bozukluklarının çoğu kalıtsaldır fakat son araştırmalara göre normal metabolizmayı etkileyen ilaçlarında, anne kanından beslenen çocukların engelli doğmasına neden olduğu görülmektedir (Çağlar, 1982, s. 36).

Günümüzde sonradan oluşan engellerin büyük bir kısmı iş ve ya trafik kazaları sonucunda oluşmaktadır. Ayrıca bununla birlikte savaşta alınan yaralar ve sportif faaliyetlerinde oluşan sakatlıklar kalıcı ortopedik engellere neden olabilmektedir (Çağlar, 1982, s. 36).

Bedensel engel çok karışık yapılar sonucu oluşabilmektedir. Bazı bedensel engellerin nedeni hala tam olarak bilinmemektedir (Çağlar, 1982, s. 38)

1.5.1.2.Görme Engelliler

Beş duyu organımızdan biri olan göz ve gözün işlevi olan görme duyusu bildiklerimizi %80'ini öğrenmemizi sağlayan yoldur. Görme duyusu; ışık, şekil, renk, hareket ve derinlik gibi özellikleri algılamayı sağlar. Görme duyusunun kaybı bu özelliklerden birini ya da birkaçını algılayamamamıza neden olur. Göz hastalıkları kalıtım, mikrobik, beslenme eksikliği, kaza sonucu ve ya mekanik nedenlerle ortaya çıkabilir. Toplumların sosyoekonomik düzeylerine göre; gelişmekte olan ülkelerin körlük prevalansı %1'dir ve en önemli körlük nedeni katarakttır. Gelişmiş ülkelerde ise; körlük prevalansı%0,02'dir ve en sık rastlanan körlük nedeni yaşa bağlı maküla dejenerasyonudur. Ülkemizde ile içi evlilikler doğuştan ve çocukluk çağı körlüklerinde başta gelen sebeptir (Temiz, 2010, s. 10).

Görme engelli, gözde veya beyinde oluşan bir bozukluğa veya hastalığa bağlı olarak görme yetisi azalmış veya görme yetisini tamamen kaybetmiş kişidir. Görsel engellilik, tam körlükten renk algılanması, mesafe algılanması, şekillerin tanınması ve görme sahasının boyutlarında kısıtlamalar gibi çeşitli derecelerdeki görme sınırlılıklarını kapsamaktadır. Dünyada %90'ından fazlası gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere 161 milyondan fazla insan görme bozukluğuna sahiptir (124 milyon: az gören kişiler, 37 milyon: tam kör kişiler). Türkiye'de ise nüfusun %0,6'sı görme engelli olup en sık görülen görme engelleri: bir gözün hiç görmemesi (%28), her iki gözün de az görmesi (%21), bir gözün az, diğer gözün hiç görmemesidir (%18) (Boylu, 2011, s. 180).

Görme engeli; hayatın çeşitli dönemlerinde geçirilen hastalık, kaza vb. sebepler, doğuştan gelen özellikler ve doğum anındaki komplikasyonlar sonucu oluşabilir. Görme engellilerin eğitimleri; program, personel, eğitim ortamları ve araç-gereç yönünden genel eğitimden farklılıklar göstermektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarında görme engelli öğrencilere okul öncesinden başlayarak eğitim hizmeti verilmektedir (Ünlü ve diğerleri, 2010, s. 7). Görme engelliler, görsel yetilerini kaybettikleri için okuma becerisini özel bir alfabeye yerine getirmektedirler. Çocukluğunda bir kaza sonucu kör olan bir Fransız Louis Braille 1825 yılında altı noktadan meydana gelen kabartma yazı sistemini bulmuştur ve sisteme kendi adını vermiştir (www.6nokta.org.tr).

1.5.1.3.İşitme Engelliler

Beş ana engel grubundan biriside işitme engelidir. İşitme engeli; bireyin, işitme duyarlılığının gelişim, uyum ve özellikle iletişimdeki görevlerini yeterince yerine getirmemesidir. Diğer bir tanımda işitme engelinden, normal yakınlıktaki bir kaynaktan çıkan, normal şiddetteki sesin, orta ve iç kulaktan geçerek beyne ulaşıp algılanmasının tam olarak gerçekleşmemesi ve bunun sonucunda işitmenin yetersiz kalması durumu olarak söz etmiştir (Ünlü, 1986, s. 41).

İşitme engeli bazı değişik etkenler göz önüne alınarak sınıflandırılmıştır. Bu etkenleri; engelin derecesi, engelin oluş zamanı, engelin nedeni, engelin yeri, engelin oluş biçimi ve süreğenliği olarak sıralamak mümkündür (Ünlü, 1986, s. 3).

İşitme engelli bireylerde, işitme kaybı nedeniyle dil gelişimi yavaştır. Bunun sonucunda okuma becerisi ile ilgili sorunlar yaşayabilirler fakat bu sorunlar iyi bir eğitimle en aza indirgenebilir (Girgin, 1997, s. 4).

1.5.1.4.Zihinsel Engelliler

Alfred Binet'ye göre zekâ, iyi akıl yürütme, iyi hüküm verme ve kendi kendini iyileştirme kapasitesidir. Binet, zekânın altı özelliği olduğunu öne sürmüştür. Bu özellikler şunlardır:

- Anlamak,
- Hüküm vermek,
- Akıl yürütmek,
- Düşünceye belirli bir yön verme ve bunu devam ettirmek,
- Kendi kendini eleştirmek (kendi yanlışlarını bulup düzeltmek),

- Düşünceyi arzu edilen bir amacın gerçekleşmesine yönlendirmektir.

Bir başka tanıma göre ise zekâ, bireyin sahip olduğu beden, zihin, sosyal yetenek ve fonksiyonlarının bütünleşerek oluşturduğu çok yönlü bir beyin, öğrenme, uyum sağlama ve yeni bir şey yapma gücüdür. Zekânın tanımlanması noktasında bir fikir birliğine varılamamasına bağlı olarak zihinsel engelin tanımlanması konusunda da bir fikir birliği yoktur. Fakat yaygın olarak kullanılan bazı tanımlar vardır (Karaçengel, 2007, s. 6).

Diğer bir tanıma göre; zihinsel engellilik; zihinsel işlevlerde önemli derecede normalaltı, bunun yansırı uyumsal beceri alanlarından iki ya da daha fazlasında sınırlılık gösterme durumu olarak tanımlanmaktadır. AAMR 2002 yılında zekâ geriliğini, zihinsel işlevler ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren, uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıklar olarak karakterize edilen bir yeteneksizliktir şeklinde tanımlanmıştır (Toprakçı, 2004, s. 12).

Zihinsel engel, bireylerin zeka seviyesine göre şu şekilde sıralanabilir;

1. Hafif Derecede Zihinsel Geriliği Olanlar: 70-55 IQ
2. Orta Derecede Zihinsel Geriliği Olanlar: 55-35 IQ
3. Ağır Derecede Zihinsel Geriliği Olanlar: 35-25 IQ
4. Çok Ağır Derecede Zihinsel Geriliği Olanlar: 25 ve Altı IQ (Karaçengel, 2007, s. 10).

1.5.1.5.Diğer Engelliler

Kalıcı rahatsızlıkları olan ve sürekli tedaviye ihtiyaç duyan kişiler, yaşlılar, hamileler ve geçici engelliler bu grupta yer almaktadırlar. Kişilerin bedensel, görme, işitme ya da zihinsel engelli olması kabul edilmesi gereken bir gerçektir çünkü birey ömür boyu engeliyle yaşamak zorundadır. Buna karşın hamileler ya da geçici rahatsızlığı olan kişilerde zaman zaman zorluk yaşamaktadırlar. Geçici sakatlığı olan bireylerin, iyileşene kadar engelli bir birey olduğu göz ardı edilmemelidir(Akay, 2008, s. 40).

Yapılan bu çalışmada bedensel, görme, işitme ve diğer olmak üzere dört grupta inceleme yapılmıştır. Zihinsel engelliler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Engelli bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımı, engel durumları dışında serbest zaman engellerinden de etkilenmektedir. Bireylerin engel durumlarının rekreasyonel etkinliğe katılımlarını etkileyip etkilemediği belirlenmeli ve çıkan sonuçlara göre uygun değişiklikler yapılarak, bireylerin rekreasyona katılımları arttırılmalıdır.

Kişi bir etkinlik sonucunda tatmin duygusu, etkinliğe tekrar katılmak için olumlu düşüncelere sahip olmaktadır. Engelli bireyler içinde aynı teori geçerlidir. Engelli bireylerin

rekreasyona katılımlarını arttırmak için serbest zaman tatmin düzeyleri belirlenmeli ve tatmin düzeylerinin yükseltilmesi için gerekli uyarlamalar yapılmalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

2.1.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı; kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin (Antalya-Merkez Örneği) incelenmesidir. Bu çalışmanın önemi; Antalya merkezde ilindeki engelli bireylerin evrenine ulaşmak ve kamuda çalışan engelli bireylere yönelik serbest zaman tatmin ve serbest zaman engelleriyle ilgili araştırma yapılmasını sağlamaktır. Engelli bireylerin rekreasyonel faaliyetlere katılımı, serbest zaman engellerinin haricinde kendi engel durumlarından dolayı da kısıtlanmaktadır. Bu engelleri belirlemek, kişilerin rekreasyonel katılımlarını arttırmaya yönelik çözüm önerileri getirmek adına önem taşımaktadır. Ayrıca bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeylerini yükseltmek için, çeşitli uyarlamalar yapılmasında da yardımcı olacaktır.

2.1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma 2011 yılında Antalya merkezinde Kamu sektöründe çalışan engelli bireyleri kapsamaktadır. Araştırma için Antalya Büyükşehir, Muratpaşa, Konyaaltı ve Kepez Belediyeleri, Milli Eğitim Müdürlüğü, Orman Bölge Müdürlüğü, Karayolları Müdürlüğü, DSİ, Valilik, İl Sağlık Müdürlüğü, Defterdarlık, Akdeniz Üniversitesi bünyesinde çalışan 176 engelli bireyden 123'üne ulaşılmıştır.

2.1.3. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın temel varsayımları kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğru olduğu, veri toplama aracının amacına uygun olduğu ve katılımcıların içten ve samimi yanıtlar verdiği şeklindedir.

2.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma evrenine ulaşılmıştır fakat tüm bireylerden geri dönüt alınamaması araştırmanın sınırlılığı içinde yer almaktadır.
- Bireylerin sahip olduğu engellerden dolayı görme engellilerin okuma yeteneğine sahip olmaması gibi) bazı kişilerde anket uygulama zorluğu yaşanmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

2.2.1. Yöntem ve Model

Bu çalışma amacına göre tanımlayıcı, verilerin toplanış yöntemine göre anket çalışması, verilerin toplanma zamanına göre ise kesitsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir.

2.2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini; Antalya merkezinde kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireyler oluşturmaktadır. Anket; Antalya Büyükşehir Belediyesi (10), Kepez Belediyesi (2), Muratpaşa Belediyesi (7), Milli Eğitim Müdürlüğü (8), Orman Bölge Müdürlüğü (37), Karayolları (14), DSİ (10), Valilik (8), İl Sağlık Müdürlüğü (8), Defterdarlık (4), Üniversite (12), Tarım il Müdürlüğü (3) kurumlarına uygulanmıştır. Kamu sektörünün seçilmesi hem engelli bireylere yönelik istihdam olanaklarının daha fazla olması hem de kamu çalışanlarının özel sektör çalışanlarına göre çalışma saatlerinin daha belirgin olması ve rekreatif faaliyetlere katılım anlamında iş saat dışındaki kısıtlayıcılara odaklanmanın amaçlanmasından kaynaklanmaktadır. Araştırmanın evreni kamu kuruluşlarından alınan listelere göre 176 kişi olarak belirtilmektedir. Araştırma tam sayımla yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak yanıt veren ve rekreasyonel etkinliklere katıldığını ifade eden 123 kişi dahil edilerek %70 oranında geri dönüş sağlanmıştır.

2.2.3. Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı dört bölümden oluşan bir anket formudur. Anketin birinci bölümünde katılımcılara ilişkin demografik bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde ise rekreatif aktivitelere yönelimle ilgili sorular bulunmaktadır. Bu sorular oluşturulurken literatür taraması yapılmıştır.

Veri formunun üçüncü bölümünde ise Alexandris ve Carroll tarafından 1997’de geliştirilen ve Karaküçük ve Gürbüz tarafından 2006’da Türk diline uyarlanan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Karaküçük ve Gürbüz (2006) tarafından ölçeğin Türkçe versiyonunun yapı geçerliğini test etmek için varimax döndürme metoduyla yapılan Temel Bileşenler (Principle Component) faktör analizi yapılmıştır. Yük matrisi (sonuçları incelendiğinde 27 maddenin faktör yüklerinin 0.40’dan daha büyük olduğu görülmüştür. Orijinal ölçekte yer alan 2 maddenin (10, 11) faktör yükleri 0.40’ın altında olduğu için ölçeğin Türkçe versiyonundan çıkarılmıştır. Faktör analizi sonuçları ölçeğin Türkçe versiyonu için (a) tesis/hizmet & ulaşım (8 madde), (b) sosyal ortam & bilgi eksikliği (5 madde), (c) birey psikolojisi (4 madde), (d) arkadaş eksikliği (3 madde), (e) zaman (4 madde) ve (f) ilgi eksikliği (3 madde) gibi 6 faktörlü yapıyı desteklemekte olup ölçekte yer alan maddeler 303 katılımcı için ölçeğin % 55’ini açıklamaktadır. Ölçeğin güvenirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 303 üniversite öğrencisi için alt boyutlarda 0,67 (zaman) ile 0,82 (bilgi eksikliği) arasında bulunmuştur. Bununla birlikte, toplam ölçek iç tutarlılık katsayısı ise 0,84 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, LCQ ölçeğinin bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılımlarında ya da katılmamalarında (katılmayanlar için) bir engel oluşturmaya etken olan faktörleri değerlendirmek için geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmamızda ölçeğin iç tutarlılığını tespit etmek amacıyla hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı 0,878 olarak bulunmuştur. “Tesis, hizmet ve ulaşım”, “sosyal ortam ve bilgi eksikliği”, “birey psikolojisi”, “arkadaş eksikliği”, “zaman” ve “ilgi eksikliği” alt boyutlarının Cronbach Alpha katsayısı sırasıyla, 0,74; 0,78; 0,80; 0,81; 0,44 ve 0,80 olarak gerçekleşmiştir. Ölçeğin alt boyutları ve ölçeğin tamamı ile Pearson Korelasyon analizine bakıldığında alt boyutların ölçeğin geneliyle korele olduğu, korelasyon katsayılarının 0,61 ile 0,77 arasında değiştiği görülmektedir ($p < 0,001$).

Anket formunun dördüncü bölümünde ise Beard ve Ragheb tarafından 1980’de geliştirilen ve Karlı ve diğerleri tarafından 2008’de Türk kültürüne uyarlanan “Serbest Zaman Tatmin Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin orijinali 51 maddeden oluşmaktadır. Fakat yapılan faktör analizi sonunda özdeğeri 1’den büyük 6 faktörde 39 maddenin toplandığı görülmüş olup, açıklanan varyansın %45,27 olduğu analizde boyutlar psikolojik boyut, eğitim boyutu, sosyal boyut, rahatlama boyutu, fizyolojik boyut ve estetik boyutundan oluşmaktadır. Serbest Zaman Tatmin Ölçeğinin amacı bireyin serbest zamanlarıyla karşıladığı ihtiyaçların derecesini algılama düzeylerini belirlemektir (Karlı ve diğerleri, 2008, s. 81). Her bir alt ölçeğin tanımı şöyledir; 1- Psikolojik boyut; özgürlük hissi, eğlence, katılım ve entelektüel meydan okuma

gibi psikolojik fayda boyutunu ifade etmekte, 2- Eğitimsel Boyut; entelektüel uyarma; katılımcıları, kendilerini ve etrafındakilerin öğrenmelerine yardımcı olma boyutunu içermekte, 3- Sosyal Boyut; diğer insanlarla iletişim kurma boyutunu ifade etmekte, 4- Rahatlama Boyutu; yaşamın stresinden ve gerginliğinden kurtulma boyutunu kapsamakta, 5- Fizyolojik Boyut: Fiziksel formu geliştirmek, sağlıklı kalmak gibi iyi olma etmenlerini yükseltilmesi boyutunu ifade etmekte, 6- Estetik Boyutu; serbest zaman etkinlikleriyle uğraştıkları alanların güzel, ilginç, hoş ve güzel dizayn edilmiş olması boyutunu içermektedir (Gökçe 2008, s. 28). Genel ölçeğin Cronbach Alpha değeri ise 0,92 olarak gerçekleşmiştir.

Çalışmamızda ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach Alpha katsayısı 0,96 olarak bulunmuştur. Psikolojik boyut, Eğitim boyutu, Sosyal boyut, Rahatlama boyutu, Fizyolojik boyut ve Estetik alt boyutlarının Cronbach Alpha katsayıları ise sırasıyla 0,87; 0,89; 0,85; 0,88; 0,88; 0,81; 0,96 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutları ve ölçeğin tamamı ile Pearson Korelasyon analizine bakıldığında alt boyutların ölçeğin geneliyle korele olduğu, korelasyon katsayılarının 0,79 ile 0,96 arasında değiştiği görülmektedir ($p<0,01$).

2.2.4. İstatistiksel Analiz

Araştırmada, verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemleri olarak frekans (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (Ss) kullanılmıştır. Farklılığı tespit etmek amacıyla; Non-Parametrik testlerden (normal dağılım ve homojenlik koşulları yerine gelmediğinden) Kruskal-Wallis Varyans Analizi ve Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Gruplar arasında farkı tespit etmek amacıyla Post-Hoc testleri kullanılmıştır. Sonuçlar 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu araştırmadan elde edilen demografik özellikler, rekreasyonel katılım ile ilgili ifadeler, boş zaman engelleri ölçeği ve serbest zaman tatmin ölçeği sonuçları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Dağılım ve Ortalamaları

	n	%
Kadın	32	26,0
Erkek	91	74,0

123 katılımcıdan 32'si kadın, 91'i erkektir. Katılımcıların cinsiyete göre yüzde dağılımı ise; %26'sı kadın, %74'ü erkek şeklindedir. Cinsiyete göre yaş ortalaması erkeklerde 38.66 ± 8.56 ve kadınlarda 32.84 ± 6.72 toplam 37.15 ± 8.49 şeklindedir.

Tablo 2. Katılımcıların Gelir Dağılımı

	n	%
499 TL ve altı	3	2,4
500-999 TL	12	9,8
1000-149TL	36	29,3
1500-1999 TL	44	35,8
2000-2499 TL	17	13,8
2500 TL ve üzeri	11	8,9
Toplam	123	100,0

Katılımcıların %2,4'ü 499 TL ve altında gelire sahipken %35,8'i 1500 TL-1999 TL arasında gelire sahiptir. 2500 TL ve üzeri gelire sahip olanların oranı ise %8,9'dur. Katılımcıların çoğunluğu 1500-1999 TL arasında gelir seçeneğinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 3. Katılımcıların Rekreasyona Haftalık Katılım Sıklığının Dağılımı

	n	%
1 gün	65	52,8
2 gün	23	18,7
3 gün	15	12,2
4 gün ve daha fazla	20	16,3
Toplam	123	100,0

Katılımcıların %52,8'i rekreasyona hafta 1 gün, %18,7'si 2 gün, %12,2'si 3 gün katılmaktadır. Haftada 4 gün ve daha fazla katılanların oranı ise %16,3'tür.

Tablo 4. Katılımcıların Engel Durumları Dağılımı

	n	%
Bacak Ampute	22	17,9
Kol Ampute	11	8,9
Çocuk Felci	19	15,4
MS	6	4,9
İşitme Engeli	15	18,4
Görme Engeli	12	14,7
Diğer	38	46,7
Toplam	123	100,0

Katılımcıların engel gruplarına göre dağılımına bakıldığında, %46,7 oranla diğer engel grubunda yoğunluk vardır. Diğer engel grubunda bazı sinirsel, beyinsel rahatsızlıklardan kaynaklanan engeller ve kronik hastalıklar bulunmaktadır. Katılımcıların %18,4'ü işitme, %17,9'u bacak ampute, %15,4'ü çocuk felci, %14,7'si görme engelli, %8,9'u kol ampute ve %4,9'u ise MS engel grubundadır.

Tablo 5. Katılımcıların Etkinliğe Katıldıkları Kişilere Göre Dağılımı

	n	%
Aile	96	78,0
Arkadaş	20	16,3
Yalnız	7	5,7
Toplam	123	100,0

Katılımcıların %78'i rekreasyonel etkinliklere aileyle, %16,3'ü arkadaşlarıyla, % 5,7'si yalnız katılmayı tercih etmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Katıldıkları Etkinlik Türlerine Göre Dağılımı

	n	%
Bireysel Etkinlikler	67	54,5
Grup Etkinlikleri	56	45,5
Toplam	123	100,0

Katılımcıların %54,5'u rekreasyonda bireysel etkinlik türlerini tercih ederken %45,5'u grup etkinliklerini tercih etmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Katıldıkları Etkinlik İçin Seçtikleri Mekân Türlerine Göre Dağılımı

	n	%
İç Mekân	33	26,8
Dış Mekân	90	73,2
Toplam	123	100,0

Katılımcıların %26,8 iç mekânda yapılan rekreasyonel etkinliklere katılmayı tercih ederken %73,2'si dış mekânda düzenlenen etkinlikleri tercih etmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Yapmış Oldukları Rekreasyonel Etkinliklere İlişkin Vurgu Sayısı

	n	%	Toplam
Arkadaşlarla vakit geçirmek	25	30,7	123
Kitap okumak	19	23,3	123
Müzik dinlemek	18	22,1	123
Sinema ya da tiyatroya gitmek	16	19,6	123
Müzik aleti çalmak	12	14,7	123

Katılımcılara daha önce yaptıkları rekreasyonel etkinliklerden ilk üçünü işaretlemeleri istenmiş ve buna göre katılımcıların en fazla vurguladıkları etkinlik arkadaşlarla vakit geçirmek olarak gerçekleşmiştir. 123 katılımcının 25'i arkadaşlarla vakit geçirmeyi işaretlemiştir. Sırasıyla kitap okumak, müzik dinlemek, sinemaya ya da tiyatroya gitmek, müzik aleti çalmak şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların İmkânları Olsaydı Yapmak İsteyecekleri Rekreatif Etkinlikler

	n	%	Toplam
Fotoğraf çekmek	19	23,3	123
Müzik aleti çalmak	18	22,1	123
Spor branşıyla uğraşmak	17	20,9	123
Sinema ya da tiyatroya gitmek	12	14,7	123
Outdoor sporlar yapmak (kaya tırmanma vb...)	12	14,7	123

Katılımcıların imkânları olsaydı yapmak isteyecekleri etkinliklerden ilk üçünü işaretlemeleri istenmiş ve %23,3 ile fotoğraf çekmek en fazla vurgulanan rekreasyonel etkinlik iken bunu sırasıyla müzik aleti çalmak, spor branşıyla uğraşmak, sinemaya ya da tiyatroya gitmek ve outdoor sporlar yapmak izlemektedir.

Tablo 10. Katılımcıların Rekreatif Etkinliklere Katılma Nedenleri

	n	%	Toplam
Bilgi ve beceri geliştirmek	28	34,4	123
İş ve ya okul stresini atmak	22	27	123
Kalabalıktan uzaklaşıp kendini dinlemek	22	27	123
Hobi edinmek ve bunları geliştirmek	21	25,8	123
Kendi için bir şey yapma arzusu	19	23,3	123

Katılımcıların rekreasyonel etkinliklere katılma nedenlerinden ilk ilk üçünü işaretlemeleri istenmiş ve %34,4 ile bilgi ve beceri geliştirmek en fazla vurgulanan neden olmuştur. Bunu sırasıyla iş ve okul stresini atmak, kalabalıktan uzaklaşıp kendini dinlemek, hobi edinmek ve bunları geliştirmek, kişinin kendi için bir şey yapma arzusu izlemektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Rekreatif Katılım İfadeleriyle İlgili Dağılım

Rekreasyonel Katılım ile İlgili İfadeler	Evet	%	Hayır	%	Toplam
Rekreasyon tanımını daha önce duydunuz mu?	51	41,5	71	58,5	123
Rekreasyonel etkinliklerin ücretsiz olmasını ister misiniz?	112	91,1	11	8,9	123
Rekreasyonel etkinlik sırasında yardıma ihtiyaç duyuyor musunuz?	26	21,1	97	78,9	123
Engel durumunuz etkinliğe katılmanızı olumsuz yönde etkiler mi?	45	36,6	78	63,4	123
Rekreasyonel etkinlikler için nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?	28	22,8	95	77,2	123
Rekreasyonel etkinliğe katılırken kendinizi güvende hissetmeniz sizin için önemli midir?	110	89,4	13	10,6	123
Etkinlik alanının kalabalık oluşu sizi olumsuz yönde etkiler mi?	42	34,1	81	65,9	123
Etkinlikte tanıdık birinin olmaması sizi olumsuz yönde etkiler mi?	43	35,0	80	65,0	123
Tesislerin engelli bireylere yönelik düzenlendiğini düşünüyor musunuz?	28	22,8	95	77,2	123
Etkinliğe katılırken ekipmana (protez vb...) ihtiyaç duyuyor musunuz?	20	16,3	103	83,7	123
Ulaşım kolaylığı etkinliğe katılmanızı etkiler mi?	70	56,9	53	43,1	123
Tesislerin uzak olması etkinliğe katılmanızı olumsuz yönde etkiler mi?	86	69,9	37	30,1	123
İşinizde rekreasyonel etkinliklere katılmaya fırsat buluyor musunuz?	48	39,0	75	61,0	123
Aileniz rekreasyonel etkinliklere katılmanızı destekler mi?	104	84,6	19	15,4	123

Katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılımı ile ilgili bulgular incelendiğinde, katılımcıların %41,5'i rekreasyonun tanımını bilirken, %58,5'i rekreasyonun tanımı ile ilgili bilgiye sahip değildir. Katılımcıların %91,1'i rekreasyonel etkinliklerin ücretsiz olmasını isterken, %8,9'u ücretsiz olmasını istememektedir. Katılımcıların %21,1'i etkinlik sırasında başkasından yardım almaya ihtiyacı duymakta, %78,9' u ise yardıma ihtiyaç duymamaktadır. Katılımcıların %36,6'sının engeli etkinliğe katılımlarını olumsuz yönde etkilemekte, %63,4'ünün ise etkinliğe katılmasında engeli önem teşkil etmemektedir. Katılımcıların %77,2'si rekreasyonel etkinliklere katılmak için nereye başvuracağı hakkında bilgi sahibi değilken, %22,8'i nereye başvuracaklarını bilmektedir. Katılımcıların %89,4'ü için etkinliğe katılırken kendini güvende hissetmesi önem arz etmekte, %10,6'sı için güvenlik duygusunun etkisi olmamaktadır. Katılımcıların %65,9'u etkinlik alanının kalabalık oluşundan rahatsız olmazken, %34,1'i kalabalıktan rahatsız olmaktadır. Katılımcıların %65'i etkinliğe katılırken

yanında tanıdık birinin olmamasından rahatsızlık duyarken, %35'i için tanıdık birinin olmaması önem teşkil etmemektedir. Katılımcıların %77,2'si tesislerin engelli bireylere göre düzenlendiğini düşünmüyorken, %22,8'i ise tesislerin engelli bireyler için yeterli düzeyde düzenlendiğini düşünmektedir. Katılımcıların %83,7'si rekreasyonel etkinliğe katılırken herhangi bir ekipmana ihtiyaç duymamakta, %16,3'ü ise etkinlik esnasında ekipmana ihtiyaç duymaktadır. Katılımcıların %56,9'u ulaşım kolaylığının etkinliğe katılmasını etkilediğini düşünürken, %43,1'i için ulaşım kolaylığı etkinliğe katılması için önem arz etmemektedir. Katılımcıların %69,9'u tesislerin uzak oluşunun rekreasyonel etkinliğe katılmayı olumsuz etkilediğini düşünürken, %31,1'i için tesislerin uzak olması bir sorun teşkil etmemektedir. Katılımcıların %61'i iş yerlerinde rekreasyonel etkinliğe katılma fırsatı bulamazken, %39'u etkinliğe katılma imkânını buluyor. Katılımcıların %84,6'sı rekreasyonel etkinliğe katılmaları için aile tarafından desteklenmektedir.

Tablo 12. Engelli Bireylerin Serbest Zaman Engelleri Düzeyleri

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	n	$\bar{X}$	Ss
Tesis & Hizmet&Ulaşım	123	3,04	,43
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	123	3,07	,56
Birey Psikolojisi	123	2,78	,66
Arkadaş Eksikliği	123	2,76	,69
Zaman	123	2,97	,37
İlgi Eksikliği	123	2,63	,66
Toplam	123	2,88	,38

Katılımcıların serbest zaman engelleri düzeyleri incelendiğinde sosyal ortam ve bilgi eksikliği alt boyutunda ($3,07 \pm 0,56$) en yüksek, ilgi eksikliği alt boyutunda ($2,63 \pm 0,66$) ise en düşük ortalamaya sahip alt boyutlardır.

Tablo 13. Engelli Bireylerin Serbest Zaman Tatmin Düzeyleri

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Boyut	122	2,44	,89
Eğitim Boyutu	123	2,44	,92
Sosyal Boyut	122	2,72	1,01
Rahatlama Boyutu	123	1,21	,54
Fizyolojik Boyutu	123	2,71	1,04
Estetik Boyutu	123	2,65	,99
Toplam	121	2,37	,77

Katılımcıların serbest zaman tatmin düzeyleri incelendiğinde en yüksek ortalamaya sosyal boyutta ($2,72 \pm 1,01$), en düşük ortalamaya ise rahatlama boyutunda ($1,21 \pm 0,54$) rastlanmıştır.

Tablo 14. Engelli Bireylerin Yaşlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Yaş						
	35 yaş ve altı			35 yaş ve üstü			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	59	3,05	,45	64	3,04	,41	-,47
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	59	3,03	,64	64	3,10	,47	-,04
Birey Psikolojisi	59	2,75	,61	64	2,81	,71	-,51
Arkadaş Eksikliği	59	2,80	,65	64	2,72	,73	-,44
Zaman	59	2,93	,39	64	3,01	,35	-1,55
İlgi Eksikliği	59	2,59	,64	64	2,68	,69	-,49
Toplam	59	2,86	,36	64	2,89	,40	-,27

Engelli bireylerin yaşlarına göre serbest zaman engelleri düzeyleri karşılaştırıldığında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 15. Engelli Bireylerin Cinsiyet Gruplarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Cinsiyet						
	Kadın			Erkek			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	32	3,08	,36	91	3,03	,45	-,57
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	32	3,13	,55	91	3,05	,57	-,79
Birey Psikolojisi	32	2,80	,53	91	2,77	,70	-,05
Arkadaş Eksikliği	32	2,82	,65	91	2,74	,71	-,67
Zaman	32	2,93	,24	91	2,99	,41	-1,20
İlgi Eksikliği	32	2,67	,53	91	2,62	,71	-,74
Toplam	32	2,91	,32	91	2,87	,41	-,57

Katılımcıların cinsiyete göre serbest zaman engel düzeyleri karşılaştırıldığında tesis & hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 16. Engelli Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Gelir						
	1499 TL ve altı			1500 TL ve üstü			Z
	n	$\bar{x}$	Ss	n	$\bar{x}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	51	3,04	,47	72	3,04	,40	-,08
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	51	3,01	,59	72	3,11	,54	-,76
Birey Psikolojisi	51	2,87	,62	72	2,72	,69	-1,32
Arkadaş Eksikliği	51	2,62	,67	72	2,86	,70	-1,90
Zaman	51	2,96	,43	72	2,98	,33	-,77
İlgi Eksikliği	51	2,45	,71	72	2,76	,60	-2,54*
Toplam	51	2,82	,40	72	2,91	,37	-1,37

* $p<0,05$

Katılımcıların gelirlerine göre serbest zaman engel düzeyleri karşılaştırıldığında ilgi eksikliği alt boyutunda anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p<0,05$). İlgi eksikliği alt boyutunda 1500 TL ve üzeri gelire sahip olan bireyin ortalaması ($2,76\pm0,60$), 1499TL ve altında gelir sahibi olan bireylerin ortalamasına ($2,45\pm0,71$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun dışında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 17. Engelli Bireylerin Rekreyasyona Ne Sıklıkla Katıldıklarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları		Rekreasyona Haftada Kaç Gün Katılıyorsunuz?												X ²
		1 gün			2 gün			3 gün			4 gün ve fazla			
		n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet & Ulaşım		65	3,09	,43	23	3,07	,38	15	3,08	,46	20	2,85	,45	3,96
Sosyal Ortam & Bilgi Eksikliği		65	3,12	,52	23	3,09	,47	15	3,00	,65	20	2,95	,72	1,17
Birey Psikolojisi		65	2,93	,60	23	2,76	,53	15	2,75	,70	20	2,36	,80	9,89 *
Arkadaş Eksikliği		65	2,81	,68	23	2,72	,70	15	2,84	,83	20	2,61	,65	,94
Zaman		65	3,01	,37	23	2,98	,32	15	2,96	,42	20	2,83	,40	3,61
İlgi Eksikliği		65	2,73	,62	23	2,33	,79	15	3,08	,46	20	2,56	,53	2,85
Toplam		65	2,95	,38	23	2,82	,37	15	3,00	,65	20	2,69	,36	7,74

*p<0,05

Katılımcıların serbest zaman engelleriyle haftada kaç gün rekreatif etkinliklere katıldıkları karşılaştırıldığında, birey psikolojisi alt boyutunda anlamlı farka rastlanmıştır ($p<0,05$). Birey Psikolojisinde en yüksek ortalama ($2,93\pm0,60$) hafta bir gün rekreatif etkinliklere katılan bireylerde görülmektedir. Diğer alt boyutlarda ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 18. Engelli Bireylerin Rekreasyon Tanımı Hakkında Bilgiye Sahip Olmalarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyon tanımını daha önce duydunuz mu?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	51	3,03	,39	72	3,05	,46	-,20
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	51	3,12	,50	72	3,03	,60	-,68
Birey Psikolojisi	51	2,69	,61	72	2,84	,69	-1,27
Arkadaş Eksikliği	51	2,69	,71	72	2,81	,68	-1,15
Zaman	51	2,94	,37	72	3,00	,37	-,59
İlgi Eksikliği	51	2,54	,66	72	2,70	,66	-,71
Toplam	51	2,84	,35	72	2,90	,40	-,94

Katılımcıların rekreasyon hakkında bilgi sahibi olmalarına göre serbest zaman engel düzeyleri karşılaştırıldığında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 19. Katılımcıların Rekreasyona Katılırken Yardıma İhtiyaç Duymalarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyona katılırken yardım almaya ihtiyaç duyuyor musunuz?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	26	3,11	,43	97	3,02	,43	-1,08
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	26	3,13	,44	97	3,05	,59	-,39
Birey Psikolojisi	26	2,85	,73	97	2,76	,64	-,65
Arkadaş Eksikliği	26	2,96	,72	97	2,71	,68	-1,67
Zaman	26	2,95	,28	97	2,98	,39	-,60
İlgi Eksikliği	26	2,53	,69	97	2,66	,66	-,69
Toplam	26	2,92	,40	97	2,86	,38	-,82

Katılımcıların etkinlik esnasında yardıma gereksinim duymalarına göre serbest zaman engel düzeyleri karşılaştırıldığında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 20. Engelli Bireylerin Engellerinin Rekreasyona Katılımını Olumsuz Etkilemesine Göre Olmalarına Göre Serbest zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Engel durumunuz rekreasyona katılmanızı olumsuz yönde etkiler mi?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	45	3,12	,41	78	3,00	,44	-1,89
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	45	3,12	,47	78	3,04	,61	-,63
Birey Psikolojisi	45	2,91	,64	78	2,70	,66	-1,40
Arkadaş Eksikliği	45	2,79	,70	78	2,75	,69	-,15
Zaman	45	3,02	,25	78	2,94	,43	-,81
İlgi Eksikliği	45	2,65	,67	78	2,63	,66	-,47
Toplam	45	2,93	,35	78	2,84	,40	-1,39

Katılımcıların engellerinin rekreasyona katılmalarını olumsuz etkilemesine göre serbest zaman engel düzeyleri karşılaştırıldığında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 21. Engelli Bireylerin Tesislerinin Düzenlenmesine Göre Serbest zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Tesislerin engelli bireylere göre düzenlendiğini düşünüyor musunuz?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	28	2,96	,41	95	3,06	,43	-,83
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	28	3,08	,49	95	3,06	,58	-,25
Birey Psikolojisi	28	2,81	,70	95	2,77	,65	-,40
Arkadaş Eksikliği	28	2,69	,80	95	2,78	,66	-,55
Zaman	28	2,94	,34	95	2,98	,38	-,49
İlgi Eksikliği	28	2,78	,78	95	2,59	,62	-1,58
Toplam	28	2,88	,46	95	2,88	,36	-,45

Katılımcıların tesis düzenlenmesine göre serbest zaman engelleyicileri karşılaştırıldığında tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 22. Engelli Bireylerin Etkinlik Esnasındaki Ekipman İhtiyaçlarına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyonel etkinliklere katılırken ekipmana (protez vb...) ihtiyaç duyuyor musunuz?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	20	3,23	,47	103	3,01	,42	-1,74
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	20	3,29	,52	103	3,03	,56	-2,25 *
Birey Psikolojisi	20	2,85	,55	103	2,77	,68	-,47
Arkadaş Eksikliği	20	2,90	,58	103	2,74	,71	-,87
Zaman	20	3,02	,31	103	2,96	,38	-,71
İlgi Eksikliği	20	2,71	,62	103	2,62	,67	-,26
Toplam	20	3,00	,33	103	2,85	,39	-1,19

* $p < 0,05$

Katılımcıların etkinlik esnasında ekipman ihtiyacı duymalarıyla serbest zaman engelleri karşılaştırıldığında sosyal ortam&bilgi eksikliği alt boyutunda anlamlı farka rastlanmıştır ($p < 0,05$). Sosyal ortam ve bilgi eksikliği alt boyutunda ekipmana ihtiyacı olan bireylerin ortalaması ($3,29 \pm 0,52$) ekipmana ihtiyacı olmayan bireylerin ortalamasına ($3,03 \pm 0,56$) göre daha yüksek bulunmuştur. Tesis&hizmet&ulaşım, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği, zaman, ilgi eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 23. Engelli Bireylerin Ulaşım Kolaylığına Göre Serbest Zaman Engelleri Düzeylerinin Karşılaştırılması

Boş Zaman Engelleri Ölçeği Alt Boyutları	Ulaşım kolaylığı rekreasyonel etkinliğe katılımınızı etkiler mi?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Tesis & Hizmet&Ulaşım	70	3,08	,44	53	2,99	,42	-1,07
Sosyal Ortam&Bilgi Eksikliği	70	3,04	,56	53	3,11	,56	-,86
Birey Psikolojisi	70	2,81	,66	53	2,74	,66	-,75
Arkadaş Eksikliği	70	2,69	,67	53	2,86	,72	-1,16
Zaman	70	2,91	,42	53	3,06	,28	-2,40*
İlgi Eksikliği	70	2,50	,70	53	2,81	,57	-2,37*
Toplam	70	2,84	,42	53	2,93	,33	-1,31

* $p<0,05$

Katılımcıların ulaşım kolaylığı ile serbest zaman engelleri düzeyi karşılaştırıldığında Zaman ve ilgi eksikliği alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p<0,05$). Zaman ($3,06\pm0,28$) ve ilgi eksikliği alt boyutunda ($2,81\pm0,57$) ulaşım kolaylığının rekreasyonel etkinliklere katılımını olumsuz yönde etkilediğini söyleyen bireylerin ortalamaları, zaman ($2,91\pm0,42$) ve ilgi eksikliği ($2,50\pm0,70$) alt boyutlarında ulaşım kolaylığının etkinliğe katılımını olumsuz etkilemediğini söyleyen bireylerin ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Tesis&hizmet&ulaşım, sosyal ortam&bilgi eksikliği, birey psikolojisi, arkadaş eksikliği alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 24. Engelli Bireylerin Yaşlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Yaş						Z
	35 yaş ve altı			36 yaş ve üstü			
	n	$\bar{x}$	Ss	n	$\bar{x}$	Ss	
Psikolojik Boyut	58	2,26	,75	64	2,60	,97	-2,05*
Eğitim Boyutu	59	2,29	,88	64	2,59	,93	-1,77
Sosyal Boyut	59	2,59	,94	63	2,83	1,05	-1,20
Rahatlama Boyutu	59	1,13	,52	64	1,29	,55	-1,58
Fizyolojik Boyutu	59	2,65	,88	64	2,76	1,17	-,238
Estetik Boyutu	59	2,60	,92	64	2,70	1,05	-,495
Toplam	58	2,26	,66	63	2,46	,86	-1,11

* $p<0,05$

Katılımcıların yaşlarıyla, serbest zaman tatmin düzeylerini karşılaştırdığımızda sadece psikolojik alt boyutta anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$). 36 yaş üstü katılımcıların ortalamaları ($2,60\pm0,97$) 35 yaş ve altı katılımcılarından daha yüksek ($2,26\pm0,75$) olarak bulunmuştur. Eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 25. Engelli Bireylerin Cinsiyet Gruplarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Cinsiyet						
	Kadın			Erkek			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	31	2,24	,74	91	2,51	,92	-1,31
Eğitim Boyutu	32	2,22	1,00	91	2,52	,88	-1,62
Sosyal Boyut	32	2,38	,95	90	2,84	1,00	-2,18
Rahatlama Boyutu	32	1,08	,51	91	1,26	,55	-1,55
Fizyolojik Boyutu	32	2,56	,96	91	2,76	1,06	-,79
Estetik Boyutu	32	2,43	,98	91	2,73	,99	-1,32
Toplam	31	2,17	,73	90	2,43	,78	-1,42

Engelli bireylerin cinsiyet gruplarına göre serbest zaman tatmin düzeyi karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 26. Engelli Bireylerin Gelir Durumlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Gelir						
	1499 TL ve altı			1500 TL ve üstü			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	51	2,37	,72	71	2,49	,99	-,53
Eğitim Boyutu	51	2,39	,87	72	2,48	,95	-,63
Sosyal Boyut	50	2,77	,95	72	2,68	1,04	-,62
Rahatlama Boyutu	51	1,22	,53	72	1,21	,56	-,01
Fizyolojik Boyutu	51	2,64	,86	72	2,75	1,15	-,22
Estetik Boyutu	51	2,61	,89	72	2,68	1,05	-,28
Toplam	50	2,33	,67	71	2,39	,84	-,06

Katılımcıların gelir düzeyleriyle, serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 27. Engelli Bireylerin Rekreyasyona Ne Sıklıkla Katıldıklarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyona Haftada Kaç Gün Katılıyorsunuz?											
	1 gün			2 gün			3 gün			4 gün ve fazla		
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss
Psikolojik Boyut	65	2,51	,93	23	2,32	,85	14	2,70	,95	20	2,17	,69
Eğitim Boyutu	65	2,48	,95	23	2,26	,95	15	2,60	1,01	20	2,43	,69
Sosyal Boyut	64	2,66	1,07	23	2,57	,92	15	3,16	1,29	20	2,72	,48
Rahatlama Boyutu	65	1,23	,51	23	1,15	,61	15	1,37	,63	20	1,12	,49
Fizyolojik Boyutu	65	2,75	1,04	23	2,39	1,03	15	3,36	1,04	20	2,44	,82
Estetik Boyutu	65	2,72	,91	23	2,28	,91	15	3,13	1,36	20	2,51	,86
Toplam	64	2,39	,80	23	2,16	,72	14	2,79	,89	20	2,23	,51
											X²	

* p<0,05

Katılımcıların haftada ne sıklıkla rekreasyona katıldıklarıyla serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında sadece fizyolojik alt boyutta anlamlı bir farka rastlanmıştır (p<0,05). Fizyolojik alt boyutta en yüksek rekreatif etkinliklere haftada 3 gün katılanların ortalaması (3,36±1,04) çıkmıştır. En düşük ise haftada iki gün katılan bireylerin ortalamasıdır (2,39±1,03) Bunun dışında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, estetik alt boyutlarında ve genel ortalama anlamlı farka rastlanmamıştır. (p>0,05)

Tablo 28. Engelli Bireylerin Rekreasyon Tanımı Hakkında Bilgiye Sahip Olmalarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyon tanımını daha önce duydunuz mu?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	50	2,19	,86	72	2,61	,87	-2,92*
Eğitim Boyutu	51	2,38	,90	72	2,49	,93	-,65
Sosyal Boyut	50	2,61	1,06	72	2,79	,97	-,88
Rahatlama Boyutu	51	1,12	,56	72	1,28	,52	-1,77
Fizyolojik Boyutu	51	2,65	1,08	72	2,75	1,01	-,64
Estetik Boyutu	51	2,40	,99	72	2,83	,95	-2,07*
Toplam	49	2,23	,76	72	2,46	,77	-1,36

* $p < 0,05$

Katılımcıların rekreasyon tanımı hakkında bilgi sahibi olmalarına göre serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik ve estetik alt boyutlarında anlamlı farka rastlanmıştır ($p < 0,05$). Psikolojik alt boyutta rekreasyon tanımını bilmeyen kişilerin ortalaması ($2,61 \pm 0,87$) rekreasyon tanımını bilen kişilerin ortalamasına göre ($2,19 \pm 0,86$) daha yüksek bulunmuştur. Estetik boyutunda rekreasyon tanımı bilmeyen kişilerin ortalaması ($2,83 \pm 0,95$) rekreasyon tanımını bilen kişilerin ortalamasına göre ($2,40 \pm 0,99$) yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlarda ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 29. Engelli Bireylerin Rekreasyona Katılırken Yardıma İhtiyaç Duymalarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyona katılırken yardım almaya ihtiyaç duyuyor musunuz?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	26	2,30	,70	96	2,48	,93	-,59
Eğitim Boyutu	26	2,30	,84	97	2,48	,94	-,87
Sosyal Boyut	25	2,75	1,05	97	2,71	1,00	-,05
Rahatlama Boyutu	26	1,18	,43	97	1,22	,57	-,14
Fizyolojik Boyutu	26	2,34	,77	97	2,80	1,08	-1,96
Estetik Boyutu	26	2,60	1,04	97	2,67	,98	-,10
Toplam	25	2,24	,69	96	2,40	,79	-,45

Katılımcıların etkinlik esnasında yardıma ihtiyaç duymalarına göre serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalama da anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 30. Engelli Bireylerin Engellerinden Dolayı Rekreasyona Katılımlarının Olumsuz Etkilenmesine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Engel durumunuz rekreasyona katılmanızı olumsuz yönde etkiler mi?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	45	2,51	,86	77	2,40	,90	-,65
Eğitim Boyutu	45	2,51	1,00	78	2,41	,87	-,59
Sosyal Boyut	45	2,88	1,14	77	2,62	,91	-1,29
Rahatlama Boyutu	45	1,26	,56	78	1,18	,54	-,77
Fizyolojik Boyutu	45	2,74	1,13	78	2,69	,99	-,22
Estetik Boyutu	45	2,77	1,16	78	2,58	,87	-1,04
Toplam	45	2,45	,88	76	2,32	,70	-,89

Katılımcıların engellerinin rekreasyona katılmalarını olumsuz etkilemesine göre serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 31. Engelli Bireylerin Tesis Düzenlemelerine Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Tesislerin engelli bireylere göre düzenlendiğini düşünüyor musunuz?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	28	2,37	,86	94	2,46	,90	-,16
Eğitim Boyutu	28	2,29	1,01	95	2,49	,89	-,93
Sosyal Boyut	27	2,53	1,20	95	2,77	,94	-1,14
Rahatlama Boyutu	28	1,12	,55	95	1,24	,54	-,95
Fizyolojik Boyutu	28	2,43	1,13	95	2,79	1,00	-1,49
Estetik Boyutu	28	2,68	1,29	95	2,64	,89	-,37
Toplam	27	2,23	,92	94	2,41	,72	-,87

Katılımcıların tesis düzenlenmesine göre serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 32. Engelli Bireylerin Etkinliği Esnasındaki Ekipman İhtiyaçlarına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Rekreasyonel etkilnlklere katılırken ekipmana (protez vb...) ihtiyaç duyuyor musunuz?						Z
	Evet			Hayır			
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	20	2,12	,74	102	2,50	,90	-1,81
Eğitim Boyutu	20	2,11	,88	103	2,51	,91	-1,79
Sosyal Boyut	19	2,28	,86	103	2,80	1,01	-2,01*
Rahatlama Boyutu	20	1,05	,50	103	1,25	,55	-1,29
Fizyolojik Boyutu	20	2,20	,84	103	2,80	1,05	-2,30*
Estetik Boyutu	20	2,48	,85	103	2,68	1,01	-,82
Toplam	19	2,02	,69	102	2,43	,77	-2,09*

* $p < 0,05$

Katılımcıların etkinlik esnasında ekipman ihtiyacına göre serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında sosyal, fizyolojik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı farka rastlanmıştır ($p < 0,05$). Ekipman ihtiyaçları olmayan bireylerin sosyal boyut ($2,80 \pm 1,01$), fizyolojik boyut ($2,80 \pm 1,05$) ve genel toplamdaki ($2,43 \pm 0,77$) ortalamalarının; ekipmana ihtiyaç duyan bireylerin sosyal boyut ($2,28 \pm 0,86$), fizyolojik boyut ($2,20 \pm 0,84$) ve genel sonuçtaki ($2,02 \pm 0,69$) ortalamalarına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama ve estetik alt boyutlarında anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 33. Engelli Bireylerin Ulaşım Kolaylığına Göre Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması

Serbest Zaman Tatmin Ölçeği Alt Boyutları	Ulaşım kolaylığı rekreasyonel etkinliğe katılımızı etkiler mi?						
	Evet			Hayır			Z
	n	$\bar{X}$	Ss	n	$\bar{X}$	Ss	
Psikolojik Boyut	70	2,20	,74	52	2,76	,97	-3,13*
Eğitim Boyutu	70	2,24	,84	53	2,71	,95	-2,90*
Sosyal Boyut	69	2,47	,97	53	3,04	,97	-2,92*
Rahatlama Boyutu	70	1,09	,51	53	1,38	,54	-3,01*
Fizyolojik Boyutu	70	2,34	,87	53	3,18	1,06	-4,19*
Estetik Boyutu	70	2,35	,96	53	3,06	,89	-3,62*
Toplam	69	2,11	,67	52	2,71	,76	-3,88*

* $p<0,05$

Katılımcıların ulaşım kolaylığına göre etkinliğe katılımıyla serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında psikolojik, eğitim, sosyal, rahatlama, fizyolojik ve estetik alt boyutlarında ve genel ortalamada anlamlı fark görülmüştür ($p<0,05$). Psikolojik ($2,76\pm0,97$), eğitim ($2,71\pm0,95$), sosyal ($3,04\pm0,97$), rahatlama ($1,38\pm0,54$), fizyolojik ($3,18\pm1,06$), estetik ($3,06\pm0,89$) alt boyutlarında ve genel ortalamada ($2,71\pm0,76$) ulaşım kolaylığından etkilenmeyen bireylerin ortalamaları; psikolojik ($2,20\pm0,74$), eğitim ($2,24\pm0,84$), sosyal ($2,47\pm0,97$), rahatlama ($1,09\pm0,51$), fizyolojik ($2,34\pm0,87$) ve estetik ($2,35\pm0,96$) alt boyutlarında ve genel ortalamada ($2,11\pm0,67$) ulaşım kolaylığının rekreasyonel etkinliğe katılımını etkileyen bireylere göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin (Antalya-Merkez Örneği) incelenmesidir. Elde edilen bulgulara göre, engelli bireylerin demografik özellikleri ve rekreasyona katılımları ile serbest zaman engelleri ve tatmin düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre;

Katılımcıların genel yaş ortalaması 37,15 olarak saptanmıştır. 1 Ekim 2008 gününde yürürlüğe giren, 5510 sayılı Kanun'un 28 inci maddesine göre engel düzeyi %60'ın üzerinde olan engelli bireyler 15 yıl sigortalı olarak çalıştıkları takdirde emekli olmaya hak kazanmaktadırlar. Yaş ortalamasının bu kadar düşük olmasının nedeni, engelli bireylerin engel durumlarına göre erken emekli olabilmesi gösterilebilir.

Katılımcıların aylık haneye giren gelir durumlarını incelediğimizde, engelli bireylerin %87,8' i 1000 TL ve üzeri gelire sahiptirler. 999 TL ve altında gelire sahip olanların oranı ise %10,2'dir. Araştırmaya katılan engelli bireylerin çoğunluğunun gelir düzeylerinin 1000 TL ve üzerinde yoğunlaşmasının nedeni devlet memuru olarak görev yapmalarından kaynaklanabilir.

Katılımcıların engel gruplarına göre dağılımına bakıldığında, %46,7 oranla diğer engel grubunda yoğunluk vardır. Katılımcıların %18,4'ü işitme, %14,7'si görme engellidir. Engeller çok çeşitli nedenlerden kaynaklanabilir. Bu yüzden araştırma sonuçlarına göre yoğunluk diğer engel grubunda yoğunlaşmış olabilir.

Katılımcıların yapmış oldukları rekreasyonel etkinlikler incelendiğinde en çok tercih edilen etkinlikler sırasıyla arkadaşlarla vakit geçirmek, kitap okumak ve müzik dinlemek olarak bulunmuştur. Katılımcıların imkânları olsaydı yapmak istedikleri etkinlikler ise sırasıyla fotoğraf çekmek, müzik aleti çalmak ve bir spor branşıyla uğraşmak olarak saptanmıştır. Engelli bireylerin yaptıkları etkinliklerle, yapmak istedikleri etkinlikler arasında fark olduğu görülmektedir. Bunun nedeni bireylerin, engel durumlarının yapmaya olanak vermediği etkinliklere yönelmek istediği fakat engellerinden dolayı bu etkinlikleri yapamamaları olabilir.

Katılımcıların %77,2'si rekreasyonel etkinliklere katılmak için nereye başvuracağını bilmemektedir. Ayrıca katılımcıların %58,5'i rekreasyonun tanımı hakkında da bilgi sahibi değildir. Bunun nedeni, rekreasyon eğitimi verilmeye eğitim basamağı olarak üniversitede başlanmasıdır. Rekreasyonun eğitiminin küçük yaşlarda verilmemesi, bireyin rekreasyon ve

rekreasyonun önemi hakkında bilgilenememesine neden olmakta ve bu da kişinin serbest zamanını boşa geçirmesine neden olmaktadır.

Katılımcılara, engel durumlarının rekreasyonel etkinliğe katılmalarını olumsuz açıdan etkileyip etkilemediği sorulduğunda, katılımcıların %36,6'sının engelli olmalarından dolayı rekreasyonel etkinliğe katılma durumlarının olumsuz yönde etkilendiği, %63,4'ünün ise engelinden olumsuz yönde etkilenmediği görülmektedir. Bu sonuca göre, araştırmaya katılan engelli bireylerin çoğunun yeterince özgüvene sahip olduğu ve engelinin kendisini kısıtlamaya neden olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların rekreasyonel etkinliğin düzenleneceği alanın kalabalık olmasından olumsuz yönde etkilenmesi incelendiğinde, etkinlik alanının kalabalık oluşundan olumsuz etkilenen katılımcıların oranı %34,1 iken, alanın kalabalık oluşundan olumsuz yönde etkilenmeyen katılımcıların oranı %65,9'dur. Bireyler kalabalık ortamlarda başarısız olmaktan çekinebilirler ve bu da kişinin kalabalık ortamlardaki etkinliklere katılmasını olumsuz yönde etkileyebilir fakat bu çalışmada çıkan sonuçlara göre, araştırmaya katılan engelli bireylerin çoğunun kalabalık ortamda etkinliğe katılmaktan rahatsız olmadığı görülmektedir. Ayrıca katılımcıların %35'i katılacakları rekreasyonel etkinlikte tanıdık birinin olmamasından olumsuz yönde etkilenirken, %65'i alanda tanıdık birinin olmamasından etkilenmemektedir.

Katılımcıların boş zaman engelleri ölçeğinden elde ettikleri sonuçlar incelendiğinde, engelli bireyler en yüksek ortalama sosyal ortam ve bilgi eksikliği alt boyutunda ($3,07 \pm 0,56$), en düşük ortalama ise ilgi eksikliği alt boyutunda ($2,63 \pm 0,66$) ulaşmışlardır. Bu sonuca göre, engelli bireyler serbest zaman etkinliklerinde en çok sosyal ortam ve bilgi eksikliği engeli tarafından engellenmekte, en az ise ilgi eksikliği engeli tarafından engellenmektedir. Gürbüz (2010, s. 361)'ün 18-54 yaş arası gönüllü katılımcılarla yaptığı çalışmaya göre, bireyler en çok tesis&hizmet&ulaşım yönünden engellenmektedir Bireylere en az etki eden engel ise ilgi eksikliğidir. Engelli bireyler özel bir grup olduğu için sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen etkinliklere katılma fırsatları bulmaktadırlar. Bu yüzden engelli bireyler için ilgi eksikliği büyük bir engel teşkil etmiyor olabilir. Demirel ve Harmandar (2009, s.838)'in üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmaya göre, katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılımındaki en büyük engel olarak sosyal ortam ve bilgi eksikliğini gördüklerini saptamıştır. Demirel ve Harmandar'ın çalışması, yaptığımız çalışma ile paralellik göstermektedir. Lapa ve diğerlerinin (2011, s. 46) üniversite personeli üzerinde yaptığı bir araştırmada, serbest zaman engelleri sonuçlarına göre, katılımcıların sportif etkinliğe katılımını etkileyen engellerden ilk sırada zaman, son olarak ilgi eksikliği engeli gelmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre serbest zaman engelleri cinsiyet ile karşılaştırıldığında aralarında anlamlı farka rastlanmamıştır. Buna göre engelli bireylerde cinsiyet serbest zaman engellerini etkilememektedir. Lapa ve arkadaşlarının (2011) yaptığı çalışmaya göre, serbest zaman engelleri ile cinsiyet arasında anlamlı farka rastlanmıştır. Bu sonuca göre, tesis&hizmet&ulaşım ve zaman engellerinin kadın katılımcılar için daha önemli olduğu saptanmıştır. Alexandris ve Carroll (1997, s. 1)'un ve Gürbüz (2010, s. 361)'ün yaptığı çalışmalar incelendiğinde de, serbest zaman engellerinden zaman engelini kadın katılımcılara göre daha önemli olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalar, bizim yaptığımız çalışma ile paralel değildir. Bunun nedeni, engelli kadınların engelinden dolayı iş yükünün, engelli olmayan bayanlara göre daha az olduğu gösterilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, engelli bireylerin %72,2'si dış mekânda yapılan etkinlikleri tercih etmektedirler Perry (1994, s. 1)'nin yaptığı nitel bir çalışmada, fiziksel engelli çocuğu olan ailelerin potansiyel serbest zaman engelleri görüşme süreci ve serbest zaman engelleri tecrübelerini test etmeye yönelik olup, toplamda Güney Gürcistan'ın kırsalında yaşayan 16 aileye uygulanmış ve ailelerin serbest zaman engellerini tanımlamadaki ortak noktaya varmaları üzerine odaklanmış, derinlemesine nitel röportajlar tamamlanmıştır. Gözlemciler, ailelerin ayrı ayrı katıldıkları birçok serbest zaman etkinliği tanımlamışlardır. Bu etkinlikler genel olarak evde sürdürülebilen ve evde olmayan olarak ikiye ayrılmıştır ve evde olmayan etkinlikler evde sürdürülebilen etkinliklere göre daha çok tercih edildiği gözlemlenmiştir.. Bu çalışma bizim yaptığımız çalışma ile örtüşmektedir. İki çalışmanın sonuçları incelendiğinde, engelli bireylerin ev gibi kapalı alanlarda kapanıp kalmak istemedikleri ve bu yüzden dış mekândaki etkinlikleri tercih ettikleri söylenebilir.

Katılımcıların engel durumlarının etkinliğe katılmasında olumsuz etki oluşturması ile serbest zaman engelleri düzeyleri karşılaştırıldığında, bireylerin engelli olmalarının rekreasyonel etkinliğe katılmasında olumsuz etkisinin olmadığı söyleyen engelli bireylerle, engel durumunun etkinliğe katılmasında olumsuz etkisi olduğunu söyleyen engelli bireylerin serbest zaman engelleri tarafından etkilenmediği gözlemlenmektedir.

Katılımcıların serbest zaman tatmin ölçeğinin sonuçlarına bakıldığında, serbest zaman tatmin puanlarının $2,37 \pm 0,77$ olduğu saptanmıştır. Engelli bireylerin en yüksek tatminin sosyal boyutta ($2,72 \pm 1,01$), en düşük tatminin ise rahatlama boyutunda ($1,21 \pm 0,54$) olduğu saptanmıştır. Yang ve diğerlerinin (2008, s. 559) yaptığı araştırmaya göre, katılımcılar rahatlama boyutundan ($3,96 \pm 1,01$) en yüksek tatmini elde ederken, fizyolojik boyuttan ($3,82 \pm 0,90$) en düşük tatmini elde etmektedirler. Ardahan ve Lapa (2010, s. 133)'nın üniversite öğrencilerine uyguladığı bir araştırmada, serbest zaman tatmin ölçeğinden elde

ettikleri sonuçlara göre en yüksek ortalama fizyolojik, en düşük ortalama ise sosyal boyuta aittir. Ardahan ve Lapa'nın yaptığı araştırma yaptığımız araştırma ile paralellik göstermemektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, engelli bireylerin en yüksek tatmini sosyal ortamda elde etmiş olmalarının nedeni, bireylerin serbest zaman etkinliğinde kendilerini toplumsal bir grubun üyesi olarak hissetmeleri ve sosyal bir çevreye dahil olduklarını hissetmeleri olabilir. Engelli bireyler, engel durumlarından dolayı etkinlik sırasında baskı altında hissettiğinden dolayı rahatlatma alt boyutunda tatmin düzeyi düşük çıkmış olabilir.

Berg (2001)'in çiftler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda, çiftlerin serbest zaman tatmin puanları $3,81 \pm 0,41$ olarak bulunmuştur. Lloyd ve diğerleri (2001, s. 107) psikiyatrik engelliler üzerine yaptığı araştırmada ise, serbest zaman etkinliklerine katılan psikiyatrik engelliler, engelli olmayan bireylere göre daha tatmin düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Gökçe (2008, s. 37)'nin Denizli'de yaşayan 15-55 yaş arasındaki bireyler üzerinde yaptığı araştırmada, katılımcıların serbest zaman tatmin düzeylerinden elde ettikleri puanlar 3'ün üstündedir. Bizim yaptığımız çalışmada ise, en yüksek ortalama 2.72'dir. Bu karşılaştırmaya göre engelli bireylerin serbest zaman tatmini, engelli olmayan bireylerin tatmin düzeyine göre daha düşüktür. Bizim yaptığımız çalışma sonucunda engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Bunun nedeni olarak kişilerin engellerinden dolayı serbest zaman etkinliklerinden tatmin olmadıkları söylenebilir. Huang ve Carleton (2003, s. 129) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmaya göre ise, tatmin düzeyi yüksek olan kişilerin, rekreasyonel etkinliklere daha fazla yöneldiği saptanmıştır.

Engelli bireylerin rekreasyon tanımını bilmeleriyle serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında, psikolojik ve estetik alt boyutlarında anlamlı farka rastlanmıştır. Bu sonuca göre, rekreasyonun tanımını bilmeyen bireyler psikolojik alt boyuttan ve estetik alt boyuttan daha fazla tatmin olmaktadır. Bu sonuca göre, rekreasyonun tanımının bilinmemesi, engelli bireylerin serbest zaman etkinliğinden tatmin olmasına engel teşkil etmiyor olabilir.

Katılımcıların cinsiyetleriyle serbest zaman tatmin düzeyleri karşılaştırıldığında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Bu sonuca göre, engelli bireylerin cinsiyet durumunun serbest zaman tatmin düzeyini etkilemediği düşünülmektedir. Gökçe (2008, s. 37)'nin yaptığı araştırmada, cinsiyetle serbest zaman tatmin ölçeğinin karşılaştırmasına göre kadın ve erkek bireylerin rahatlatma ve fizyolojik alt boyutlarında anlamlı farka rastlanmıştır. Vong Tze (2005, s. 195)'in yaptığı bir araştırmaya göre de, 40 yaş üstü kadın ve erkeklerin serbest zaman tatmin düzeyleri incelendiğinde anlamlı farka rastlanmıştır. Bu sonuca göre, 40 yaş üstü kadınların,

40 yaş üstü erkeklere göre serbest zaman etkinlerinden daha fazla tatmin olmaktadır. Gökçe'nin yaptığı araştırma çalışmamız ile paralellik göstermemektedir. Engelli bireylerde serbest zaman tatmini ile cinsiyet arasında fark çıkmamasının nedeni, cinsiyet faktöründen önce engelli olma durumları daha etkili bir faktör oluşturması olabilir. Buna göre, engelli bireyler engellerine rağmen rekreasyonel bir etkinliğe katıldıklarında ve amaçlarına ulaştığında tatmin oluyor ve bunun sonucunda cinsiyet faktörü tatmini etkilemiyor olabilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre engelli bireylerle ilgili uygulamalara yönelik öneriler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, engelli bireylerin serbest zaman tatmin düzeyleri düşük çıkmıştır. Engelli bireylerin serbest zaman tatminini yükseltmek için, belirli aralıklarla engelli bireylerin bu konudaki görüşleri anket ya da röportaj yardımıyla öğrenilip, bu görüşlere göre rekreasyonel açıdan eksiklerin giderilmesi sağlanabilir.

- Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, katılımcıların büyük bir kısmının rekreasyonun tanımını bilmediği ortaya çıkmıştır. Bu da rekreasyon eğitiminin yetersiz olduğunun bir göstergesidir. Üniversitelerde rekreasyon bölümü açılması, rekreasyona yönelik bilinçli çalışanlar eğitilmesi için önemli bir adımdır ancak rekreasyona dair üniversite eğitim basamağına gelene kadar, herhangi bir eğitim verilmemesi bireyler için büyük bilgi eksikliği yaratmaktadır. Rekreasyon eğitimi küçük yaşlarda başlamalı ve kişinin bilinçli bir şekilde serbest zamanını değerlendirilmesi sağlanmalıdır. Eğitim yaşamını tamamlamış fakat henüz rekreasyon hakkında bilgi sahibi olmayan bireylere de bilgi ulaştırılmalıdır. Rekreasyon hakkında bilgi sahibi olmayan bireyler için üniversite bünyesinde ve sivil toplum kuruluşlarının düzenlemesiyle rekreasyon hakkında halka yönelik toplantılar yapılabilir ve bilgilendirme turları oluşturulabilir.

- Engelli bireyler, engel durumlarından dolayı bazı rekreasyonel etkinliklerden yararlanamamaktadırlar. Bunun nedeni etkinliklerin sadece engelli olmayan bireylere göre düzenlenmesidir. Her ne kadar engel grupları arasında fark olsa da, etkinliklerin, engelli bireylere yönelik uyarlanması rekreasyona katılımlarını arttırmaya yarayabilir.

Bu çalışmanın sonucunda karşılaşılan sınırlılıklara göre gelecekteki çalışmalar için önerileri şu şekilde sıralayabiliriz.

- Engelli bireylerin dağınık halde bulunmasından dolayı araştırma evrenine ulaşmada zorluk çekilmiştir. Her ilde valilik yönetiminde, o ilde görev yapan engelli bireylerin belirlenerek, çalıştıkları birime göre listelenmesi halinde araştırma evrenine ulaşmak daha kolay bir hale gelecektir. Bu şekilde gelecekteki çalışmalar için, evren daha güvenilir olacaktır.

- Araştırmamız sadece kamu kuruluşları ile sınırlı kalmış, özel sektörde çalışan engelli bireylere ulaşamamıştır. Devletin yaptırımlarına rağmen engelli birey çalıştırmayan özel sektör kuruluşları bulunmaktadır. Özel sektördeki engelli bireylere ulaşılabilmesi için, gerekli kamu kuruluşu tarafından çalışan bireylerin listelenmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde sadece

kamu kuruluşlarındaki değil, özel sektörde görev yapan engelli bireylerine yönelik araştırma yapılabilir.

- Bireylerin engellerinden dolayı bazı kişilere anket uygulanmasında güçlükler yaşanmıştır. Örneğin, anketlerin görme engelli bireyler için Braille alfabesine göre düzenlenmesi araştırmayı hızlandırmaya yardımcı olacaktır.

- Araştırma yapılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlik çalışması engelli olmayan bireyler üzerinde yapılmıştır. Engelli bireylerin özel gereksinimleri olduğu unutulmamalıdır. Yapılan ölçeklerin engelli bireylere yönelik uyarılama çalışmasının yapılması daha sağlıklı sonuçlara ulaşmakta yardımcı olacaktır.

- Engelli bireyler ile engeli olmayan bireylerin serbest zaman engelleri ve tatmin düzeyleri karşılaştırılabilir. Bu şekilde engelli bireylerle engelli olmayan bireyler arasında fark ortaya çıkar ve çalışmanın sonucuna göre engelli bireylere yönelik düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alexandris K., Carroll B., An Analysis of Leisure Constraints Based on Different Recreational Sport Participation Levels: Results From a Study in Greece, *Leisure Sciences*, No:19, (1997), 1-15.
- Akatay, A., Örgütlerde Zaman Yönetimi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, No:10, (2003), 281-300.
- Akay V., İşitme Engellilerde Beden Eğitimi Spor ve Rekreasyon Aktivitelerinin Eğitim Bütünlüğü Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi (Denizli İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2008.
- Ardahan F., Küçük ve Orta Boy İşletme Yöneticileri İçin Zaman Yönetimi Akdeniz Üniversitesi Basımevi, Antalya, 2004.
- Ardahan F., Yerlisu Lapa T., Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi, Vol:21, No:4, (2010), 129-136.
- Arslan S., Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu'na Bağlı Yurtlarda Kalan Bayan Öğrencilerin Rekreasyon Sorunları Üzerine Bir Araştırma (Ankara İli Örneği), Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1996.
- Aşıkkutlu H., Rekreasyonel Motivasyon ve Kısıtlayıcılar; Ankara Göksu Parkı ve Harikalar Diyarı Parkı Örneği, Düzce Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Düzce, 2008.
- Atilla H., Rekreasyon ve Animasyon Teorisi Animasyon Hizmetleri Yönetimi Geleneksel Kültür Canlandırılması Uygulamalı Animasyon Etkinlikleri, Detay Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2003.
- Bahadır T., Rekreasyon Faaliyetlerine Katılan 13-15 Yaş Grubu Öğrencilerin Yaşam Kalitesi ve Bazı Psikolojik Özelliklerin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul, 2001.
- Berg E., Dyadic Exploration of The Relationship of Leisure Satisfaction, Leisure Time and Gender to Relationship Satisfaction, *Leisure Sciences*, No:23, (2001), 35-46.
- Bilir Ş., Özürlü Olmak Ne Demektir Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü, Ankara, 1986.

- Broughton K., Beggs B., Leisure Satisfaction of Older Adults, *Activities, Adaptation & Aging*, Vol:31, No:1, (2011), 1-16.
- Boylu A., Görme Engelli Tüketiciler: Satın Almada Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Tüketici Yazıları (II)*, der. Babaoğlu M., Şener A., 179-186, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, 2011.
- Bonke J., Deding M., Lausten M., Time and Money-A Simultaneous Analysis of Men's and Women's Domain Satisfaction, *J Happiness Stud*, No:10, (2009), 113-131.
- Chiang L., The Development of a Leisure and Life Satisfaction Scale for Outpatient (LLSSOP) Leisure Activity Programs in Iowa, The Pennsylvania State University, A Thesis of PhD, Iowa, 2010.
- Chiu W., A Study Of Motivation, Satisfaction and Constraints of Collegiate Chinese Martial Arts Athletes Engaged in Leisure Activities in Taiwan, A Thesis of PhD, Alabama, 2008.
- Chiu W., Wang C., Huang Y., Chen Y., Developing a Case-based Reasoning System of Leisure Constraints, *Information Technology Journal*, Vol:10, No:3, (2011), 541-548.
- Çağlar D., Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimi, A.Ü.E.B.F. Yayınları, Ankara, 1982.
- Çağlar S., Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuk Sisteminde Engellilerin Eğitim Hakkı ve Devlet Yükümlülükleri, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.
- Demir C., Çevirgen A., Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Demirel M., Harmandar D., Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinlikler Katılımlarında Engel Oluşturabilecek Faktörlerin Belirlenmesi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Vol:6, No:1, (2009), 838-846.
- Demirer V., Uluslararası Bakalorya Programı Uygulayan Özel Okullarda Çalışan Öğretmenlerin Bu Programa Karşı Olan Tutumlarının İş Tatminlerine Yansıması, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2002
- Gökçe H., Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo Demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi, Pamukkale Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2008.
- Gözaydın G., Şizofren Hastalara Uygulanacak 16 Haftalık Rekreatif Etkinliklerin Yaşam Kalitesine Etkisinin İncelenmesi, Kocaeli Üniversitesi, Doktora Tezi, Kocaeli, 2009.

- Girgin Ü., Eskişehir İli İlkokulları 4. Ve 5. Sınıf İşitme Engelli Öğrencilerin Okumayı Öğrenme Durumlarının Çözümleme ve Anlama Düzeylerine Göre Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi, Doktora Tezi, Eskişehir, 1997.
- Gürbüz B., Yenel F., Akgül B., Karaküçük S., Measuring Constraints to Leisure Activities: Demographic Difference, Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport / Science, Movement and Health, Vol.10, No:2, (2010), Romania, 362-364.
- Hazar A., Rekreatyon ve Animasyon, 2. Baskı, Detay Yayınları, Ankara, 2003.
- Huang C., Carleton B., The Relationships Among Leisure Participation, Leisure Satisfaction and Life Satisfaction of College Students in Taiwan, Journal of Exercise Science and Fitness, Vol:1, No:2, (2003), 129-132.
- İbrahim H., Cordes K. A., Outdoor Recreation, Sagamore Publishing, Champaign, IL, 2002.
- International Classification of Functioning - Disability and Health, World Health Organisation, Geneva, 2007.
- Karaçengel F., Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Anneler ile Sağlıklı Çocuğa Sahip Annelerin, Atılganlık ve Suçluluk-Utanç Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması, Maltepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Karaküçük S., Rekreatyon Boş Zamanları Değerlendirme, Bağırhan Kitabevi, Ankara, 1999.
- Karaküçük S., Gürbüz B., 2006, The Reliability and Validity of the Turkish Version of "Leisure Constraints Questionnaire" 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Proceedings Book, Muğla.
- Karaoğlu A. D., Üst Düzey Yöneticilerin Zaman Yönetimi, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir, 2006.
- Karlı Ü., Polat E., Yılmaz B., Koçak S., Serbest Zaman Tatmin Ölçeği' nin (STZÖ - Uzun Versiyon) Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması, Spor Bilimleri Dergisi, Vol:19, No:2, (2008), 80-91.
- Kassim A.F.M., Radzuwan R., Constraints on Recreational Sport Participation Among Female, European Journal of Sciences, Vol:12, No:2, (2009), 320-326.
- Kılıç K., Harcanabilir Gelirin Artmasının Sportif Rekreatyona Katılıma Olan Etkisinin Araştırılması, Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2006.
- Kırkpınar M., Lise Son Sınıftaki Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılım Biçimlerinin Araştırılması (Muğla İli Örneği), Muğla Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2004.
- Köktaş Ş. K., Rekreatyon Boş Zamanı Değerlendirme, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

- Kuvan Y., Yönetici Kesimde Rekreasyon Kavramının Algılanması, İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,1993.
- Kyle G., An Examination of the Relationship Between Leisure Constraints, Involvement and Commitment, Proceeding of the 2003 Northeastern Recreation Research Symposium, 328-336.
- Lashey C., Ross D. L., Organization Behaviour for Leisure Services, Heinemann, Oxford, 2003.
- Leither M. J., Leitner S.F., Leisure Enhancement, The Haworth Press, London, 2004.
- Little D., Conceptions of Leisure Constraints Negotiation: a Responce to the Schneider and Wilhelm Stanis Coping Model, Leisure Sciences, No:29, (2007), 403-408.
- Lloyd C., King R., Lampe J., McDougle S., The Leisure Satisfaction of People with Psychiatric Disability, Psychiatric Rehabilitation Journal, Vol:25, No: 2, (2001), 107-113.
- Mersinli D., Yerel Yönetimlerde Spora Yönelik Rekreasyon Hizmetleri ve Büyükşehir Belediyelerinin Rekreasyonel Faaliyetlere Olan Yaklaşımlarının İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2009.
- Müftüoğlu U., Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2006.
- Pearson Q., Role Overload, Job Satisfaction, Leisure Satisfaction and Psychological Health Among Employed Women, , Journal of Counseling Development ,No:86, (2008), 57-63.
- Perry T. L., The Experience of Leisure Constraints by Families Who Have Children with Physical Disabilities, A Thesis of PhD, Pennsylvania, 1994.
- Robertson T., Long T., Foundation of Therapeutic Recreation, Human Kinetics, 2008.
- Önal A., Ev Hanımlarının Rekreasyon Faaliyetlerine Katılım ve Beklentilerinin Tespiti (İstanbul Anadolu Yakası Örneği), Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007.
- Öpözlü A., Çağımızda Değişen Sağlık Bilincinin Sportif Rekreasyona Katılım Düzeyine Etkisinin Araştırılması- Kütahya Örneği, Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, 2006.
- Özer D., Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor, Nobel Yayınları, Ankara, 2005.

- Smith R. W., Kennedy D. W., Austin D. R., Special Recreation: Opportunities For Persons With Disability, W.B. Saunders Co, London, 1986.
- Söğüt M., Sporun Bedensel Engellilerin Sosyalleşmesi Üzerine Etkisi, Mersin Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2006.
- Temiz K., Görme Engellilerde Ruhsal Belirtilerin, Yaşam Doyumunun ve Stresle Baş Etme Tarzlarının Araştırılması, İnönü Üniversitesi, Uzmanlık Tezi, Malatya, 2010.
- Tezcan N., Rekreasyon Etkinliklerinin Çalışanların Performansları Üzerine Etkilerinin İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 2007.
- Toprakçı N., Kurumda Eğitim Alan Zihinsel Engelli Öğrencilerin Annelerine, Genişletilmiş Aile Programının Uygulanmasının, Öğrencilerin Matematik Ders Amaçlarını Edinmelerine, Sürdürme ve Genellemelerine Etkisi, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
- Torkildsen G., Leisure and Recreation Management, E&Fn Spon, London, 2005.
- Ünlü P., Pehlivan D., Tarhan H., Ortaöğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Görme Engelli Öğrencilerin Fizik Dersi Hakkındaki Düşünceleri, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Vol:30, No:1, (2010), 39-54.
- Ünlü S., İştme Engelli Çocukları Olan Ailelerin Uzaktan Öğretim İle Eğitilmesi, Anadolu Üniversitesi, Doktora Tezi, Eskişehir, 1986.
- Wang T., Chen L., Lin C., Wang H., The Relationship Between Leisure Satisfaction and Life Satisfaction of Adolescents Concerning Online Games, Adolescence, Vol:43, No:169, (2008), 178-183.
- Vong Tze N., Leisure Satisfaction and Quality of Life in Macao, China, Leisure Studies, Vol:24, No:2, (2005), 195-207.
- Yang M., Hou J., Tu H., An Empirical Study Of The Effect of Conscientiousness on Leisure Satisfaction When Playing Online Games, Social Behaviour and Personality, Vol:36, No:5, (2008), 659-664.
- Yazıcı M., Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- Yerlisu Lapa, T., Darendelioğlu, R., Ardahan, F., Üniversite Personelinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre Serbest Zaman Engellerinin Belirlenmesi, 22. TAFISA World Congress, Antalya, 2011.

Zorba E., Türkiye’de Rekreasyona Bakış, Gelişimi ve Beklentiler, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Proceeding Book, 2002.

WEB KAYNAKLARI

www.wikipedia.org, 16.04.2010.

www.6nokta.org, 05.07.2011.

www.tuik.gov.tr, 01.11.2010.

www.tdk.gov.tr, 21.10.2010.

EKLER

Sayın Katılımcı;

Aşağıdaki sorular yükseklisans tezim için kullanılacaktır. Lütfen soruları dikkatle okuyunuz ve eksiksiz cevaplayınız. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Araştırma Görevlisi
Gülsün ÇELİK

A. Birinci Bölüm: Sosyo-demografik Özellikler

1. Yaşınız:

2. Cinsiyet: kadın ☐ erkek ☐3. Engeli: Bacak ampute ☐ Kol ampute ☐ Çocuk Felci ☐ MS ☐ Diğer (Belirtiniz)..... ☐4. Haneye giren aylık toplam gelir: 499 ve aşağısı ☐ 500-999 ☐ 1000-1499 ☐
1500-1999 ☐ 2000-2499 ☐ 2500 ve yukarısı ☐

5. Anne Eğitim Durumu		6. Baba Eğitim Durumu	
İlkokul	☐	İlkokul	☐
Ortaokul	☐	Ortaokul	☐
Lise	☐	Lise	☐
Üniversite	☐	Üniversite	☐
7. Anne Meslek		8. Baba Meslek	
Ev hanımı	☐	İşsiz	☐
İşçi	☐	İşçi	☐
Memur	☐	Memur	☐
Serbest Meslek	☐	Serbest Meslek	☐
Özel Sektör	☐	Özel Sektör	☐
Diğer	☐	Diğer	☐

Ankette yer alan diğer sorulara daha rahat cevap verebilmeniz için lütfen rekreasyon tanımını dikkatle okuyunuz. **Rekreasyon**; insanın zevk almak amacıyla yaptığı, kişisel doyum sağlayacak, çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde isteğe bağlı ve gönüllü olarak yaptığı etkinliklere (spor yapmak, müzik dinlemek, sinemaya gitmek, arkadaşlarla vakit geçirmek, tiyatroya gitmek, dans etmek, yürüyüş yapmak vb...) denir. Rekreasyonda gönüllülük esastır.

EKLER

B. İkinci Bölüm: Rekreasyona Katılımları

1. Boş zamanınızı genellikle kimlerle değerlendirirsiniz?

- a) Ailemle b) Arkadaşlarım c) Yalnız

2. Rekreasyonel etkinliklere haftada kaç gün yer verebilirsiniz?

- a) 1 gün b) 2 gün c) 3 gün d) 3 günden fazla

3. Boş zamanınızı değerlendirirken ne tür aktiviteleri tercih edersiniz?

- a) Bireysel aktiviteler b) Grup aktiviteleri

4. Boş zamanınızı değerlendirmek için aşağıdaki hangi tür mekanları tercih edersiniz?

- a) İç mekan b) Dış mekan

5. Daha önce yaptığınız rekreatif etkinlikleri işaretleyiniz. (Üç seçenektan fazla işaretlemeyiniz.)

Müzik aleti çalmak	Kitap okumak
Resim yapmak	Dans etmek
Müzik dinlemek	Zeka oyunları (sudoku, satranç vb.) oynamak
Sinema ya da tiyatroya gitmek	Sportif etkinlikler.....
Arkadaşlarla vakit geçirmek	Diğer.....

6. Eğer imkanınız olsaydı aşağıdaki rekreatif etkinliklerden hangisini yapmak isterdiniz?

(Üç seçenektan fazla işaretlemeyiniz)

Müzik aleti çalmak	Fotoğraf çekmek
Sinemaya ya da tiyatroya gitmek	Bir spor branşıyla uğraşmak
Outdoor sporlar(kaya tırmanma, kampçılık vb.) yapmak	Diğer.....
Resim yapmak	

7. Aşağıda yer alan, rekreasyona katılma nedenlerinizden size göre en önemli üç tanesini işaretleyiniz.

Hobi edinmek ve bunları geliştirmek	Kalabalıktan uzaklaşıp kendini dinlemek
Benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla birlikte olmak	Arkadaşlarla birlikte olmak
Kendini bir gruba ait hissetmeyi istemek	Bilgi ve beceri geliştirmek
Aktivite alanının yakın oluşu	Yeni insanlarla tanışmak
Kendi için bir şey yapma duygusu	Günlük rutin yaşantıdan uzaklaşmak
Toplumun yaptırımlarından uzaklaşmak	Spor yapmak
İş ve ya okul stresini atmak	

	EVET	HAYIR
8. Rekreasyon tanımını daha önce duydunuz mu?		
9. Rekreatif etkinliklerin ücretsiz olmamı ister misiniz?		
10. Rekreatif etkinliklere katılırken başkasından yardım almaya ihtiyaç duyuyor musunuz?		
11. Engel durumunuz rekreatif etkinliklere katılmanızı olumsuz olarak etkiler mi?		
12. Rekreatif etkinliklere katılmak için nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?		
13. Bir rekreatif etkinliğe katılırken kendinizi güvende hissetmeniz sizin için önemli midir?		
14. Rekreatif etkinliğe katılacağınız alanın kalabalık olması katılmanızı olumsuz olarak etkiler mi?		
15. Katılacağınız rekreatif etkinlikte daha önceden tanıdığınız kimse olmaması sizde gerginlik duygusu yaratır mı?		
16. Rekreasyon için kullanılan tesislerin engelli bireylere göre düzenlendiğini düşünüyor musunuz?		
17. Rekreatif etkinlere katılırken engelinizden dolayı herhangi bir ekipmana(tekerlekli sandalye, protez vb...) ihtiyaç duyuyor musunuz?		
18. Ulaşım kolaylığı rekreatif etkinliğe katılmanızı etkiler mi?		
19. Tesislerin uzakta olması rekreasyona katılmanızı etkiler mi?		
20. Okulunuzda rekreatif etkinliklere katılma imkanı buluyor musunuz?		
21. Aileniz rekreatif etkinliklere katılmanızı destekler mi?		

Üçüncü Bölüm: Boş Zaman Engelleri

Aşağıda rekreasyonel aktivitelere katılımınızı engelleyebileceği düşünülen bazı ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadelerin rekreasyonel etkinliklere katılmanızı engellemedeki önem derecesini liste üzerinde ayrılan alana işaretleyiniz. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
1. Aktivitelerin yorgunluk hissi vermesi	☐	☐	☐	☐
2. Kendini yorgun hissetmek	☐	☐	☐	☐
3. Sakatlanmaktan korkmak	☐	☐	☐	☐
4. Sağlık problemleri	☐	☐	☐	☐
5. Kendini güvende hissetmemek	☐	☐	☐	☐
6. Sosyal ortamlardan mutlu olmamak	☐	☐	☐	☐
7. Nerden öğreneceğini bilmemek	☐	☐	☐	☐
8. Nerede katılacağını bilmemek	☐	☐	☐	☐
	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Önemli	Çok Önemli
9. Öğretecek kimsenin olmaması	☐	☐	☐	☐
10. Tesis donanımının yetersiz olması	☐	☐	☐	☐
11. Tesislerin yetersiz olması	☐	☐	☐	☐
12. Tesislerin kalabalık olması	☐	☐	☐	☐
13. Sunulan hizmetleri beğenmemek	☐	☐	☐	☐
14. Eve yakın imkanların olmaması	☐	☐	☐	☐
15. Ulaşımın zaman alması	☐	☐	☐	☐
16. Arabamın olmaması	☐	☐	☐	☐
17. Yeteri kadar paranın olmaması	☐	☐	☐	☐
18. Arkadaşlarının zamanının olmaması	☐	☐	☐	☐
19. Beraber katılacak kimsenin olmaması	☐	☐	☐	☐
20. Arkadaşlarının bu tür etkinliklere katılmaktan hoşlanmaması	☐	☐	☐	☐
21. Çalışma zamanının yoğun olması	☐	☐	☐	☐
22. Aile için zaman ayırmak zorunda olmak	☐	☐	☐	☐
23. Sosyal etkinlikler için zaman ayırmak zorunda olmak	☐	☐	☐	☐
24. Program zamanlarının uygun olmaması	☐	☐	☐	☐
25. Geçmişte bu tür etkinlikleri sevmemek	☐	☐	☐	☐
26. İlgili olmamak	☐	☐	☐	☐
27. Rutin programı bozmak istememek	☐	☐	☐	☐

EKLER

Dördüncü Bölüm: Serbest Zaman Tatmin Ölçeği

Lütfen aşağıda geçen düşünceler için en uygun olan kutucuğu işaretleyiniz.

	Benim için hemen hemen her zaman geçerli	Benim için sıklıkla geçerli	Benim için bazen geçerli	Benim için nadiren geçerli	Benim için hemen hemen hiç geçerli değil
1. Serbest zamanlarımda yaptığım aktiviteleri özgürce seçerim.					
2. Serbest zaman aktivitelerim benim için çok ilginç.					
3. Serbest zaman aktivitelerimi uygulamaktan zevk alıyorum.					
4. Serbest zaman aktivitelerim bende öz güven sağlar.					
5. Serbest zaman aktivitelerim bana başarı hissi veriyor.					
6. Serbest zaman aktivitelerimde birçok değişik yetenek ve kabiliyetlerimi kullanırım.					
7. Serbest zaman aktivitelerimi uygularken kendimi tamamen aktiviteye veririm.					
8. Serbest zaman aktivitelerim entelektüel açıdan çekici.					
9. Serbest zaman aktivitelerim yeni beceriler öğrenmemde beni cesaretlendiriyor.					
10. Serbest zaman aktivitelerim etrafımda olanlar hakkındaki bilgimi artırır.					
11. Serbest zaman aktivitelerim merakımın tatmin edilmesinde bana yardımcı oluyor.					
12. Serbest zaman aktivitelerim yeni şeyler denemem için bana olanaklar sağlar.					
13. Serbest zaman aktivitelerim bana kendimi tanımamda yardımcı olur.					
14. Serbest zaman aktivitelerim bana etrafımı, diğer insanları tanımamda yardımcı olur.					
15. Serbest zaman aktivitelerim genel olarak toplumu tanımamda bana yardımcı olur.					
16. Serbest zaman aktivitelerim bana doğa ile ilgili daha çok şey öğrenmemde yardımcı olur.					
17. Serbest zaman aktivitelerim kişiler arasındaki farklılıkları kabul etmemde bana yardımcı olur.					
18. Serbest zaman aktivitelerim düşünce, duygu veya fiziki yeteneklerimi diğer insanlara göstermemde imkân veriyor.					
19. Serbest zaman aktiviteleri esnasında diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurabiliyorum.					
20. Serbest zaman aktivitelerim diğer insanlarla sıkı ilişkiler kurmamda bana yardımcı oluyor.					
21. Başka insanlarla gruplar içinde olabildiğim serbest zaman aktivitelerini tercih ediyorum.					
22. Serbest zaman aktivitelerim esnasında tanıştığım insanlar arkadaş canlısı.					
23. Serbest zaman aktivitelerimde eğlenceli insanlarla bir araya gelirim.					
24. Serbest zamanlarımda, çokça serbest zaman aktiviteleri yapmaktan hoşlanan insanlarla bir araya gelirim.					
25. Serbest zaman aktivitelerimi birlikte yaptığım insanlara karşı güçlü bağlılık hissi duyuyorum.					
26. Serbest zaman aktivitelerim rahatlamama yardımcı oluyor.					

EKLER

27. Serbest zaman aktivitelerim stresten kurtulmama yardımcı oluyor.					
28. Serbest zaman aktivitelerim kendimi duygusal olarak iyi hissetmeme yardımcı olur.					
29. Serbest zaman aktivitelerine katılıyorum çünkü hoşlanıyorum.					
30. Serbest zaman aktivitelerim beni fiziksel olarak zorluyor.					
31. Fiziksel sağlığımı (uygunluğumu) arttıran serbest zaman aktiviteleri yaparım.					
32. Beni fiziksel olarak yenileyen (tazeleyen) serbest zaman aktivitelerini yaparım.					
33. Serbest zaman aktivitelerim sağlıklı kalmama yardımcı olur.					
34. Serbest zaman aktiviteleri kilomu kontrol etmemde bana yardımcı olur.					
35. Serbest zaman aktivitelerim enerji düzeyimi korumamda bana yardımcı olur.					
36. Serbest zaman aktivitelerimi yaptığım alanlar/yerler ilgi çekicidir.					
37. Serbest zaman aktivitelerimi yaptığım alanlar/yerler güzel yerlerdir.					
38. Serbest zaman aktivitelerimi yaptığım alanlar/yerler iyi dizayn edilmiştir.					
39. Serbest zaman aktivitelerimi yaptığım alanlar/yerler benim hoşuma giden (beni hoşnut eden) yerlerdir.					

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Gülsün ÇELİK

Doğum Tarihi ve Yeri : 15.01.1986/ANTALYA

Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Adem Tolunay Anadolu Lisesi

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu

Tez Konusu : KAMU KURULUŞLARINDA ÇALIŞAN ENGELLİ
BİREYLERİN SERBEST ZAMAN ENGELLERİNİN VE TATMİN DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ (ANTALYA MERKEZ ÖRNEĞİ)

Yabancı Dil / Diller : İngilizce, Almanca

İş Deneyimi

Stajlar : Antalya Gençlik İl Spor Müdürlüğü, Kepez Belediyesi, Antalya Milli
Eğitim Müdürlüğü, Lider Spor Merkezi

Projeler : Engelleri Yüzerek Kaldırın, Minik Fideler Büyük Engeller Aşar,
Sporda Şiddet ve Fairplay

Çalıştığı Kurumlar : Türkiye İstatistik Kurumu, Kulvar Spor Merkezi, Tekin Spor Merkezi
Akdeniz Üniversitesi

E-Mail : gulsunkocaeli@hotmail.com